

NOVI

ODMEV

ŠTEVILKA 21
DECEMBER 2003

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA
SLOVENSKI DOM

BESEDA UREDNIKA

Že dvakrat ste v mesečnem programu lahko prebrali: "Če bo šlo vse po sreči s tiskom, boste domov lahko odnesli tudi novo številko Novega odmeva". Tisk je pravzaprav zadnja etapa na poti od načrtovanja do izida nove številke. In kakšna je ta pot? Prva etapa je sestanek uredništva, na katerem se dogovorimo, kaj bomo uvrstili v novo številko, kdo bo kaj napisal ali poskrbel za prispevek in do kdaj. Druga etapa je prepisovanje prispevkov v računalnik. Tretja etapa je jezikovni pregled prispevkov. V četrti etapi avtorji in urednik vnovič pregledajo prispevke in preverijo, ali je pri pregledu oz. prepisovanju prišlo do kakšne napake ali zatipkanosti. Peta etapa je izbor slikovne opreme. Šesta etapa je oblikovanje in prelom, z dvema poletapama: 1. popravljjanje napak na črno-belem odtisu brez slik in 2. ponovni pregled in poprava napak na barvnem odtisu. Šesta in zadnja etapa je dvakratni pregled prvega končnega odtisa v tiskarni. In številka je končana, pripravljena, da jo odnesete in berete doma. Zanalasť sem uporabil besedo etapa, ne pa faza, saj je na naši poti včasih težje kot na kakšni kolesarski dirki. Tudi se mi borimo s časom, da bi številka izšla, kot smo načrtovali. Čisto razumljivo pa je, da na tej poti pride do težav in nesporazumov. Zadnje čase je bilo tega pač več. No, pa smo vseeno prišli v dvajsetštevilično obdobje izhajanja našega časopisa. Za jubilejno 20. številko sem opisal, kako je Novi odmev odraščal od prve do dvajsete številke. Zdaj pa zadrega. Nekateri zahtevajo od mene, kot urednika, da na vsak način v vsaki številki poskrbim za prispevke za vsako rubriko. Včasih pa ne gre. Enostavno mi je nerodno nadlegovati nekoga, da piše za Novi odmev. Še posebej, če že slutim, da je tej osebi tudi neprijetno zavrniti mojo prošnjo in da bo že našla kakšen "objektivni" izgovor, da se me znebi. Ali pa več nima kaj povedati s svojega področja. Če ne gre, ne gre. Saj do sedaj, če ni bilo prispevka za kako rubriko, Novi odmev ni propadel. Bralci pa take pomanjkljivosti ali urednikove "nedoslednosti" niti niste opazili. Na naslovnici običajno objavimo fotografijo osebe, ki jo predstavljamo v rubriki Preteklost v sedanosti. Praviloma gre za osebo, ki ni več živa. Spomnim se pogovora o tem, da bi opisali vse Slovence, ki so se uveljavili v Zagrebu. Tedaj sem omenil, da bo težko priti do podatkov. Pa mi je nekdo zviška navrgel, da bo pač treba brskati po matičnih knjigah. Glej ga zlomka: odkril mi je toplo vodo. Ne ve namreč, da sem že obiskoval matična urade, kjer so me pogosto spraševali, kje se je oseba rodila. Kaj pa vem. V neki župi iz XIX. stoletja. Ko sem na pokopališču Mirogoj spraševal za grob osebe, ki sem jo hotel opisati, so me sumili, da se ukvarjam s preprodajo grobov. Če sem izvedel za potomce opisovane osebe, sem jih nadlegoval v njihovih stanovanjih. Zgodilo se je, da sem v roke vzel telefonski imenik in klical vse naročnike s priimkom osebe, ki sem jo opisoval. Če sem slučajno zavalhal, da kdo od mojih prijateljev ali znancev kaj ve o osebi, glej me nadlogo, že sem mu visel za vratom. Skoraj ni mogoče našeti ustanov, v katerih sem prošil za podatke: knjižnice, arhivi, muzeji, fakultete, založniške hiše in tako naprej. Lušno, kaj ne!? In dobiti slike - uh, ah, oh!? Če za neko osebo, povezano z življenjem opisovane osebe, pridobim le začetnici njenega imena in priimka, me brž sprašujejo, kdo je to? Kaj pa ime? Od kod pa naj vem, če v izvirnem podatku to ni navedeno, drugega vira pa nimam, čeprav sem brskal po leksikonih in enciklopedijah. Beseda urednika mi tudi tu in tam dela preglavice. Moraš si nekaj izmisliti za to "kolumno", pravijo. Moraš, kot bi se reklo, "isati iz malega prsta". Levega. Saj v desnem že držim svinčnik... Bodoči urednik naj te moje Besede urednika nikar ne prebere. Da ne izgubi volje. Dragi bralci, želim vam srečno novo leto (celo leto) 2004 in lep odmev.

Vaš Silvín

OBISK SLOVENSKIH POSLANCEV

Oktober so slovenska društva v Dubrovniku, Splitu in Zagrebu obiskali člani Komisije za Slovence v zamejstvu in po svetu v Državnem zboru Republike, ki jo je vodil predsednik komisije **Franc Pukšič**. Srečanja z vodstvom Slovenskega doma Zagreb in Zveze slovenskih društev na Hrvaškem sta se udeležila tudi veleposlanik **Peter Bekeš** in svetovalka na veleposlaništvu **Irena Mramor**. Pogovor je bil odprt in sproščen. Poslanec Pukšič je menil, da Zveza premalo skrbi za društva in jih slabo obvešča o dogajanju v Zvezi. To naj bi veljalo predvsem v primeru društva Lipa iz Dubrovnika. Pripombo sta predsednik in potpredsednik Zveze, **Darko Šonc** in **Franc Strašek**, argumentirano zavrnili. Pokazala sta dokumente, ki dokazujejo, da je za številne nerešene zadeve v omenjenem društvu odgovorno njegovo vodstvo (nezadostna finančna sredstva za programe, prostori društva, skromna zainteresiranost članstva ...). Franc Pukšič je predlagal, da vodstvo Zveze večkrat obišče slovenska društva na Hrvaškem in jim po potrebi pomaga reševati težave, tudi s posredovanjem pri organih lokalne samouprave. Franc Strašek je Francetu Pukšiču predlagal, da bi bilo dobro, če bi komisija k sodelovanju povabila tudi predsednika Zveze Darka Šonca.

Franc Strašek

SEJI UPRAVNEGA ODBORA

Upravni odbor Slovenskega doma je 20. oktobra podrobno obravnaval dve temi: uresničevanje dejavnosti v prvem polletju in volitve v hrvaški sabor. Upravni odbor je ocenil, da je bil program izpeljan kakovostno, da je potekal v skladu z načrti, z nekaj izjemami zaradi prenovitvenih del v društvenih prostorih. Nekateri dejavnosti smo zato prenesli v drugo polletje. Zanimiva je bila tudi razprava o volitvah. Stališče upravnega odbora je bilo, da slovensko manjšino lahko v hrvaškem saboru zastopa le Slovenec, da pa Slovenec lahko zastopa tudi druge narodnostne manjšine na Hrvaškem. Upravni odbor je sklenil, da bo Zvezi slovenskih društev predlagal, da kandidira samo enega kandidata, in sicer predsednika Zveze **Darka Šonca**. Vnovič se je upravni odbor sešel pred koncem leta, 22. decembra. Dogovorili smo se, da bo občni zbor Slovenskega doma 3. marca in da bo članarina za leto 2004 ostala nespremenjena in bo znašala 50 kun. Otroci in člani, mlajši od 18 let, so plačali članarino oproščeni. Vpisnina v članstvo znaša 50 kun. Zanimiva je bila razprava o tem, kako zavarovati Slovenski dom pred vlomi. Takšen predzren vdor v naše prostore se je namreč primeril 14. decembra in to sredi dneva (med 16. in 19. uro). Sklenili smo, da bo predsednik Darko Šonc s podjetjem Sokol Marić sklenil pogodbo o stalnem nadzoru prostorov s sodobno opremo. Na koncu smo se v sproščenih razpravi spomnili vseh uspehov in težav v letu 2003. Ob prigrizku in kozarcu penine smo si zaželeli lepe božične praznike in izrekli dobre želje za novo leto. Za dobro sodelovanje v prihodnje je vsak član upravnega odbora prejel lepo steklenico penine.

Franc Strašek

OB DNEVU REFORMACIJE:

PRIMOŽ TRUBAR

Tudi letos smo v Slovenskem domu proslavili dan reformacije, pomemben slovenski praznik, ki je tesno povezan s **Primožem Trubarjem**. 29. oktobra, dva dni pred praznikom, smo si ogledali dokumentarni film Televizije Slovenija z naslovom "Primož Trubar - Anno Domini 1550". Po ogledu izrednega filma o Primožu Trubarju se je porodila želja, da skupaj obnovimo znanje o človeku, ki velja za začetnika slovenskega knjižnega jezika in našega prvega pisatelja. Objavil je 22 knjig v slovenščini in dve v nemščini. Primož Trubar (1508 - 1586) se je rodil v Rašici, v središču pokrajine med Ljubljano in Kočevjem, kjer se je izoblikovalo osrednje dolensko narečje. Trubar je to govorico tako ljubil in bil nanjo tako ponosen, da jo je povzdignil v osnovo slovenskega knjižnega jezika. Primož Trubar se je najprej šolal na Reki, njegova naslednja postaja na poti učenosti in spoznavanja evropskega sveta pa je bil Salzburg, kjer se je učil nemščine, latinščine in glasbe, slisal pa je tudi za Lutrov nauk. Vključeval se je v intelektualni krog tedanje renesanse. Zelo pomemben je bil stik z **Erazmom Rotterdamskim** - humanistom, ki je pripravljal reformacijo in bil osrednja osebnost tedanje Evrope; njegova ideja je bila, da bi moralo biti Sveto pismo dostopno vsakomur in da ga je treba prevesti v ljudske jezike. Katekizem (Catechismus) Primoža Trubarja je prva slovenska knjiga, ki je bila namenjena vsem Slovencem. Za to delo je **Ivan Cankar** dejal, da gre za "največje in najpomembnejše delo slovenske reformacije, eno največjih del sploh v zgodovini slovenskega naroda." Navodilo za branje Katekizma - Abecedarij in poznejši prevod Biblije sta bila skozi stoletja temelj standardnemu slovenskemu jeziku. Katekizem je bil natisnjen leta 1555 v Tu-

bingenu; - zaradi tedanjih razmer ga je izdal anonimno. Podpisal se je kot "en perjatelj vseh Slovincov". Protestanti so razvili pravo proizvodnjo slovenske tiskane besede. Ljudje so začeli knjige brati v krogu svoje družine, tako se je tiskana beseda iz cerkvenih prostorov preselila v domove. S knjigo so Slovenci kot narod dobili osebnostno iskaznico, ki jim je ni bilo mogoče več vzeti. "Ta prvi dejl tiga noviga testamenta" je usoden za vsa nadaljnja stoletja. Trubar je začel misliti tudi na Hrvate, da bi se dobre krščanske knjige v hrvaški jezik prav prevedle in natiscale.

Za hrvaški tisk je uspel uvesti latinico, kar je pomembno zgodovinsko dejanje. Trubar je vplival na **Antona Dalmata** in **Stefana Konzula**, da sta ustvarila temelje hrvaške protestantske književnosti. V Sloveniji so Trubarja obdžili, da je v svojih slovenskih knjigah tiskal zmotne nazore. Preselil se je v Urach, kjer so izšle knjige v glagoljici, cirilici in latinici. Izdal je "Slovensko cerkovno ordningo" kjer je izrazil zahtevo po slovenski osnovni šoli in zahteval po pravici do uporabe slovenščine. Leta 1564 je v Ljubljani uredil protestantsko cerkev. V svoji domovini je žal doživljal razočaranja. Zadnja leta svojega življenja je Trubar preživljal v Derendingenu v svojem vinogradu. K njemu so hodili od vsepovsod slovenski študentje, ki jim je delil pamet in kruh. **Jurij Dalmatin** sodi med tiste, ki so sprejeli Trubarjevo duhovno dediščino; on naj bi nadaljeval njegovo delo. Trubarjeve besede so bile preproste in jasne, namenjene ljudstvu, ki je knjigo dobilo prvič v roke. Njegov slog je bil pozno renesančen, poln mukotrpnega iskanja in poučne narave. Trubar je bil bojevnik, ki se je moral vsepovsod boriti, urejati in iskati edinstvene rešitve - povezane s slovensko problematiko. Kot učen mož in ponosen Slovenec si je dopisoval s knezi, kralji in cesarji, največjimi teologi, poznal je vse, kar so v tedanji učeni Evropi poznali. Trubar je bil ena najiminitnejših in najizrazitejših osebnosti svoje dobe na Slovenskem.

Po knjigi "Znameniti Slovenci" Jožeta Javorška

priredila Cveta Matko

SLOVO OD STAREGA LETA

29. decembra smo se člani Slovenskega doma zbrali, da bi se pošteno poslovili od starega leta 2003 in prestopili prag novega leta 2004. Kot po navadi je bila tudi tokrat dvorana polno zasedena, vzdušje pa na višini. Za dobro počutje je bilo na voljo dovolj dobre pijače in prigrizkov, za dobro

razpoloženje pa je poskrbel naš dobri znanec in prijatelj **Branko Sotošek** s svojo harmoniko oziroma s svojim orkestrom v eni osebi in z dobrimi domislilci. Starejši člani so se odpravili domov malo pred polnočjo, tisti, malo mlajši od 80 let, pa smo zdržali tam do jutranjih ur, ko smo se poslovili od našega zabavljača Branka, mu pomagali spraviti vse glasbene instrumente v njegov avtomobil in mu zaželeli srečno pot domov. Nato pa smo se na pot odpravili še sami: malo peš, malo z nočnim tramvajem do našega stalnega prebivališča.

COCO

OBVESTILO

Društvo izgnancev Slovenije 1941 - 1945 (DIS) s sedežem v Ljubljani, Komenskega 7, je bilo ustanovljeno 9. junija 1991 in vključuje okrog 19.000 izgnancev, beguncev, prisilnih delavcev in drugih žrtev vojnega nasilja. Člani Društva izgnancev Slovenije so organizirani v 85 Krajevnih organizacijah v vseh večjih krajih po Sloveniji. V DIS so povezani tudi izgnani Koroški Slovenci, ki imajo svoje društvo v Avstriji s

sedežem v Celovcu. Predlagamo, da se v Krajevno organizacijo Društva izgnancev Slovenije - Zagreb, povežejo tudi Slovenci - žrtve vojnega nasilja, ki živite na Hrvaškem. Iniciativni odbor za ustanovitev organizacije je bil imenovan 16. decembra 2003 v Slovenskem domu. Vljudo vas vabimo, da se udeležite ustanovitve Krajevne organizacije DIS - Zagreb, ki bo 27. februarja ob 17. uri v Slovenskem domu v Zagrebu. Veselimo se srečanja z vami. Stanislav Kerin, predsednik iniciativnega odbora za ustanovitev KO DIS - Zagreb

LOVENSKI STUDENTSKI KLUB: OPTIMIZMOM NOVO LETO

Navada je, da se ob koncu leta ozremo nazaj, pod uspehi in neuspehi potegnemo o in na podlagi že narejenega določimo oritete oziroma cilje za prihajajoče leto. Članek ima takšen namen. Na začetku, s enim letom je bila samo ideja. Ideja, ki a moč združiti ljudi, da delujejo. Ideja, da iko nekaj dobrega naredimo ne samo za jvence v Zagrebu, ampak tudi za širšo javst. V času mojega bivanja v Zagrebu sem zenal, da Hrvati zelo slabo ali pa nič ne znajo ne Slovenije ne njenih ljudi in sploh najo pojma o slovenski kulturi, pa čeprav io geografsko tako blizu. O vzrokih sedaj mislim razglabljati, saj mislim da nam je em jasno, da ogromno Slovencev letuje na vaškem, posluša njihovo glasbo, gleda hovo televizijo... Upam si trditi, da je pozvanje Hrvaške s strani Slovenije na višji vni kot poznavanje Slovenije s strani Hrške. Zdaj vidim, da bi lahko oziroma mo cel članek posvetiti osvetlitvi nujnosti čeje angažiranosti Slovenskega doma v užabnem in kulturnem življenju Zagreba. a pa je bilo do sedaj nemogoče brez delonja mladih, saj vemo, da na mladih svet jji in to ni samo fraza. Ne vem, če se člani o-doma tega zavedate, ampak brez aktivne ladine je vse vaše delo, ves vaš entuzijam zaman. Nima smisla. Kolikor mi je zna, je namen delovanja ohranjanje in krepi-v narodne zavesti in jezika, to pa pomeni v ladih prižgati iskrico, ne pa samo jamrati, iko je mladina nezainteresirana in kako se n ne da nič delati. Upam, da me ne boste robe razumeli, ampak kako pričakovati, da do mladi prihajali v Slo-dom, če pa jim č niste ponudili. Zato je bila nujna ustanove Slovenskega študentskega Kluba. Bil že skrajni čas. Vsekakor se bom v prihod-e kdaj vrnil k utemeljevanju in pomemnosti te dejavnosti. V času prenove prostora smo vzpostavili stike z ljubljansko študentsko organizacijo (ŠOU-LJ), vzpostavili no stike z zamejskimi klubi na Hrvaškem, Italiji, Avstriji in tudi s Sarajevom. Tudi z mariborskimi ŠOU-om imamo v pripravi projekt srečanja zamejcev v Mariboru. Sode-

lovati smo začeli tudi s Klubom mariborskih študentov (KMŠ). Sodelovali smo na Dragi mladih v Piranu, na Škisovi tržnici v Ljubljani (Novi odmev 6/2003). Veleposlanstvo nam je obljubilo pomoč. V pripravi so projekti za leto 2004, s katerimi bomo kandidirali na razpisih Ministrstva za kulturo, Urada za zamejce in Slovence po svetu, Urada za mladino. Tedensko smo začeli izvajati plesne vaje. Najbolj pomembno pa je, da se je oblikovala ekipa, ki je pripravljena delati. Čeprav sem pred začetkom delovanja naivno mislil, da bomo že prvo leto dosegli zastavljene cilje, sem zadovoljen s storjenim do danes. Kot je razvidno iz zgornjega odstavka, smo bili za prvo, začetniško leto kar dejavni, seveda pa je resnična uveljavitev še pred nami. To je bilo na kratko o delovanju v preteklem letu. Sedaj pa se obrnimo v prihodnost in pogledimo, kaj nameravamo storiti letos. Januarja bomo poslali predloge projektov na naslove pristojnih ministrstev. Prijavili bomo projekte koncertov, gledaliških predstav, raznovrstnih predavanj, glasbene delavnice, likovne delavnice, literarnih večerov, filmskih večerov... Formalno bi začeli delovati marca, ko bomo, upam, dobili vsaj del potrebnih sredstev. (Pred tem bomo januarja izpeljali filmski večer, na katerem bodo kratke filme predstavili mladi ustvarjalci z avstrijske Koroske. In tudi en koncert mislimo izpeljati še pred februarjskimi izpitnimi roki.) Pred tem bomo januarja v sodelovanju z mednarodno pisarno ŠOU-a LJ pripravili topotipno predavanje o Indiji; aktivno sodelovali s staršimi člani pri organizaciji proslave ob slovenskem kulturnem prazniku 6. februarja. Meseca februarja bomo delali na (mqrc-maj) realizaciji projektov za spomladanski del sezone. Za mesec marec lahko napovem literarni večer s slovenskimi avtorji, pogovor Petra Žerjaviča, dopisnica Dela z eminentnim gostom (po vsej verjetnosti z dr. Janezom Potočnikom, ki je vodil slovenska pogajanja z EU), nastop glasbeno-literarne skupine Autodafe iz Ljubljane s pisateljem in pesnikom Matjažem Pikalom kot frontmanom. O datumi boste pravočasno obveščeni. Do konca aprila želimo dokončati našo spletno stran. V teh treh mesecih želimo izvesti 3 koncerte, 3 predstave, 3 predavanja, 2 delavnice. Vse to seveda zraven tedenskih dejavnosti (ples, glasbena sekcija, dramska sekcija) Kot je razvidno, nas čaka kar precej dela, zato še enkrat pozivam vse, ki so kakorkoli zainteresirani, naj se nam pridružijo in obljubim, da vam ne bo žal. Zaenkrat naj bo to dovolj, do naslednje številke pa lep pozdrav in uspešen začetek novega leta

Simon Medved

OTON ŽUPANČIČ - 125. GODIŠNJICA RODENJA

Društvo Hrvatsko-slovenskog prijateljstva je u prostorijama društva Slovenskog doma u Zagrebu 26. novembra održalo večer posvećenu 125. godišnjici rođenja **Otona Župančiča**. To je istovremeno predstavljalo druženje i suradnju članova obaju društava, kako je prilikom otvaranja priredbe naglasio predsjednik Slovenskog doma **Darko Šonc**. Prije samog programa posvećenog Otonu Župančiču održana je redovna godišnja izvještajna skupština Društva hrvatsko-slovenskog prijateljstva. U kraćem izlaganju predsjednik Društva **Andrija Karafilipović** iznio je rezultate rada u prošloj godini i predložio plan rada za iduću. Program posvećen Župančiču započeo je izlaganjem **Polone Jurinić** o životu i radu slovenskog pjesnika. Njegova pjesnička stvaranja podkriepio je **Ivica Kunej** recitiranjem nekoliko manje poznatih pjesnikovih pjesama: Izjava, Kuj me, Ribnik, Kdaj u ljubezen, Ples je šumel, Vprašanja, te Među ružama u hrvatskom prijevodu **Luke Paljetka**. U daljnjem umjetničkom dijelu programa **Božidar Brajković**, tenor (višegodišnji član Mariborske opere), uz klavirsku pratnju **Dražena Boića** (inače organista) otpjevao je: Popevke sem slagal, Jalta-Jalta, Marica dušo, Zagreb-Zagreb, ariju iz opere Prodana nevjesta Bedriha Smetane i ariju iz Verdijeve opere Traviata. Mlada članica **Leila Youni**, violina, uz klavirsku pratnju **Ane Pavlina** (obje učenice Glasbene škole Lisinski) svirale su dvije kraće skladbe i to Pjesme od Čajkovskoga i Marš lovaca od Carl Maria von Webera. Na kraju na zamolbu predsjednika Andrije Karafilipovića obratio se priredbi prisutan veleposlanik Republike Slovenije **Andrej Peter Bekeš** improviziranim govorom (kako je sam rekao), ali nadasve nadahnutim riječima na slovenskom jeziku (i vlastitom hrvatskom prijevodu) o pohvalnoj suradnji dvaju društava.

U.S.

RAZSTAVA SEVERINE TROŠT ŠPROGAR

17. decembra je bila v Slovenskem domu otvoritev razstave **Severine Trošt Šprogar** iz Trbovelj. Rodila se je 15. avgusta 1963 v Celju. Končala je šolo za oblikovanje in diplomirala na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Po pozdravni besedi predsednika Slovenskega doma **Darka Šonca** je o slikarki spregovorila **Mateja Grošelj**. Avtorico je opisala kot osebo, ki je priljubljena med ljudmi, še posebej v šoli, kjer poučuje. Za razliko od drugih učiteljic zna namreč uporabljati trendovske najstniške izraze, kot so ful, kul, folk, pa še kakšnega. O strokovnosti avtorice sta nekaj besed v zloženki ob vabilu zapisala prof. **N. Razboršek** in dr. **Cene Avgustin**. Ob otvoritvi razstave je o sebi spregovorila tudi umetnica sama. Za svoje slike pravi, da so njena biografija in podoba, istočasno pa tudi čas drugih, torej je na slike hote in nehoti ujela resnične in neresnične predstave o svetu in tudi drugih. Podobe sveta, ki nam ga prikazujejo njene slike, so drugačne kot pri ostalih slikarjih. To ni svet, ki smo mu vajeni reči, da je resničen, temveč svet, kakršnega doživlja slikarska oseba. Pri slikanju skoraj ne uporablja čopiča, slika s prsti in zidarsko lopatico, ker želi doseči osebno barvno strukturo. Največkrat slika ob glasbi. Njeni priljubljeni motivi so ptice, mačke, strašila, svečniki, goslači, bajeslovni liki in drugi ljudje. Otvoritev sta popestrila mezzosopranistka **Marica Kolega** in Ivan Batoš, ki jo je spremljal na klavirju. Program: arija Habanera iz Bizetove opere Carmen, Tostijeva Serenada in Curtisovo Nehvaležno srce. Po otvoritvi razstave se je nadaljevalo druženje in pogovor z umetnico.

Urs

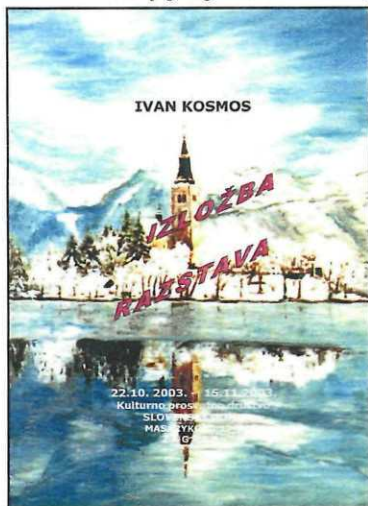
RAZSTAVA IVANA KOSMOSA

V okviru sodelovanja med slovenskimi društvi na Hrvaškem smo v Slovenskem domu v Zagrebu organizirali razstavo slikarja **Ivana Kosmosa**, člana slovenskega društva Triglav iz Splita. Otvoritev razstave je bila 22. oktobra. Po pozdravu predsednika Slovenskega doma **Darka Šonca** je spregovoril predsednik slovenskega društva Triglav **Boštjan Kordiš**, ki je izrazil zadovoljstvo, ker je priložnost za predstavitev v Zagrebu dobil član splitskega društva. Na kratko je predstavil bogato ljubiteljsko dejavnost Triglava, med katero izstopajo pevski zbor, folklorna skupina, čipkarstvo in slikarska sekcija, ki jo vodi Ivan Kosmos. Ivan Kosmos se je rodil v Brežicah 19. junija leta 1943. S slikarstvom se je začel ukvarjati v osnovni šoli in je že leta 1955 sodeloval na republičnem tekmovanju v Ljubljani. Po osnovni šoli ga je pot odpeljala v Pulj, kjer je obiskoval

Mornariško tehnično šolo. Svojo delovno dobo je preživel na ladjah kot potapljač, pozneje kot inštruktor. Živel je v Pulju, Pločah, Šibeniku, zadnjih 21 pa živi v Splitu. Po upokojitvi se je popolnoma predal slikarstvu. Slika v tehniki svinčnika, pastelah, krede, največ pa v olju in akvarelu. Motivi njegovega slikarstva so voda,

oziroma morje, pogosto ladjice, stare stavbe, vasi iz Dalmacije, cerkvice in cvetje. Na svojih slikah ni pozabil rojstne dežele Slovenije. Oslikal je njene vinograde, jezerja in reke ter stare arhitekture Primorske in Krasa. Sodeloval je na skupnih razstavah na Hrvaškem in v Sloveniji. Na razstavi v Slovenskem domu se je predstavil s 23 slikami v tehniki olja na platnu (Split, Bled pozimi, Plitvice pozimi, Roža ...), olja na lesenitu (Maki, Dalmatinska kala ...), akvarela (Ribarice na sidru, Vaša hiša na Krasu ...) in tempere (Jugo, Parangal ...). Razstave v Slovenskem domu, kot je sam povedal, namenoma ni zastavil temetsko temveč raznovrstno, saj mu je to omogočilo prikaz svojih doživetih in ustvarjanja. Otvoritev razstave sta popestrili sopranistka **Ivana Krajina** in pianistka **Lana Bradič**. Ivana nam je zapela arijo Hanne iz Leharjeve operete Vesela vdova in arijo Julije iz Gounodove opere Romeo in Julija. Zahvaljujemo se profesorici **Snježani Bradič**, da je omogočila njun nastop. Ivana je s svojim petjem navdušila občinstvo, saj je bilo očitno, da veliko obeta v svoji bodoči pevski karijeri. Nagradjena je bila z dolgotrajnim ploskanjem. Po programu in uradni otvoritvi razstave so se nadaljevali druženje in pogovori s slikarjem.

Sij

NASTOP MPZ "A.M.SLOMŠEK" V DOBOVI

Na povabilo župnijskega urada Dobova in kulturnega društva Zvezda iz Dobove se je Mešani pevski zbor "A.M.Slomšek" 23. novembra udeležil tradicionalnega srečanja in revije odraslih cerkvenih pevskih zborov v Marijini farni cerkvi v Dobovi. 22. novembra je bila sveta Cecilija, 23. novembra pa je bila nedelja Kristusa kralja. Prijetno in lepo je, ko se pevci srečamo, zapojemo svoje najljubše pesmi in izmenjamo izkušnje. Vsak zbor - letos jih je bilo devet - se je predstavil z dvema pesmima. Naš zbor je zapel Kyrie Eleison in Gloria našega zborovodje prof. **Vinka Glasnovića**. Vsi zbori skupaj smo zapeli štiri skladbe: Najlepšo pesem zapojmo devici Ceciliji, V. Vodopivca, Povsod Boga, Moreav - Kimovec, Lauretanske pete litanije z odpevi in blagoslovom, Hvala večnemu bogu, M. Haydn. Dirigiral je naš zborovodja prof. Vinko Glasnović. Po končani reviji smo se vsi udeleženci zbrali, se pogostili, zapeli - neuradno - in se zahvalili za vabilo. Z avtobusom od "Mažuranca" prek meje, do Dobove in nazaj ni bilo problemov. Do Mažuranca.

Olga Tkalcčec

MEŠANI ZBOR SLOVENSKI DOM

Tudi letošnjo sezono smo začeli spočiti in polni želje po petju in druženju. Pomembno je namreč oboje, tudi naše druženje po pevskih vajah in nastopih. Pogovarjamo se o naših dopustih, na morju, v gorah. Začeli smo že s pripravami za nastop v Stični. Pojemo nove in stare pesmi ter se pripravljamo na nastope. Sodelovali bomo na tradicionalni prireditvi Primorska poje, vendar še ne vemo, kam. To bomo seveda zvedeli pravočasno. Če ne štejemo nastopa ob slovenskem kulturnem prazniku v Slovenskem domu, bo udeležba na prireditvi Primorska poje naš prvi nastop v letu 2004. Pripravljamo se seveda še na druge nastope, vendar jih bom podrobno predstavila potem, ko bodo že za nami. Takrat bo o njih mogoče napisati kaj več. Za zdaj pojemo, se borimo s prehladi in vnetimi grli, a se ne damo. Prihajamo na vaje in če ne moremo peti, vsaj poslušamo in se tako učimo. Za leto 2004 načrtujemo veliko nastopov in verjamemo, da se bodo načrti uresničili. V naslednji številki Novega odmeva pa boste o našem zboru zagoto lahko prebrali še več.

Miroslava-Maria Bahun

MARTINOVANJE

Kot vsako leto je bilo tudi letos 12. novembra v Slovenskem domu martinovanje, vendar nekoliko drugačno kot ponavadi. Ni bilo ustaljenega protokola in ceremonije, smo pa imeli lepo predavanje o zdravju in vinu. Uvodoma je spregovoril predsednik **Darko Šonc**, nato pa je predaval doktor medicinskih znanosti in specialist za bolezni srca in ožilja iz Novega mesta **Peter Kapš**. V zanimivem predavanju je nanašal zgodovinske podatke o trti in vinu, s projektorjem je prikazal tudi vse sestavine vina in njihove učinke na človeški organizem. Povedal nam je, da vino v majhnih količinah ni škodljivo, je pa strup, če ga uživamo

preveč. Priporočil nam je, da ga popijemo dnevno samo kozarček ali dva, največ tri, vendar ne dvedecilitrskih ali večjih. Predavanje je bilo zanimivo, vendar ne vsem, saj so nekateri prihajali v dvorano čisto ob koncu, drugi pa so odhajali med predavanjem in se vračali s polnim kozarcem. Po predavanju smo pokušali dve vrsti vina: frankinjo in laški rizling, to je rdeče in belo vino, ker črnega vina ni, kot smo zvedeli na predavanju. V klepetu, ki je potekal ob dobri kapljici, so nekateri godrnjali, kakšno je to martinovanje, da nismo krstili vina in podobno. Res je, ni bilo stereotipno, bilo pa je zanimivo, poučno in tudi veselo, saj

smo po stari navadi zaplesali ob naših valčkih in polkah in prepevali lepe slovenske narodne pesmi dolgo noč. Imejte se dobro do martinovanja prihodnjega leta.

MH

SREČANJE S TOLSTOJEM

28.

novembra se je v naši dvorani zbralo nenavadno veliko obiskovalcev. Društvo hrvaško-ruskega prijateljstva je s predsednikom **Andrijom Karafilipovičem** in ob navzočnosti veleposlanika Ruske federacije **Edvarda Kuzmina** organiziralo večer o življenju in delu velikega pisatelja **Leva Nikolajev**.

viča **Tolstoj** (1828 - 1910). Večer je bil izredno dobro obiskan tudi po zaslugi posebnega gosta, pravnika slavnega književnika in zgodovinarja **Vladimira Iljiča Tolstoj**. Tolstoj je živel in ustvarjal na Jasni Poljani, njegov pravnuk pa je upravitelj lepo vzdrževanega posestva. S svojim predavanjem nam je približal predstavil umetniško življenjsko in ustvarjalno pot. Spregovoril je tudi o velikem številu potomcev, ki so razsejani po celem svetu. Po predavanju je bila odprta razstava olj na platnu **Maje Rajhenbah**. Njen slikarski opus je v predgovoru programa napisal prof. **Stanko Špoljarič**, besedilo pa je prebral **Ivica Kunej**. Umetnica se je rodila leta 1945 v Zagrebu, kjer je tudi diplomirala zgodovino umetnosti na filozofski fakulteti. Slikarstva se je učila od očeta arhitekta **Nikole Despota**, profesorja zagrebske šole uporabne umetnosti ter pri slikarjih **Nedjelki Magjera** in **Nikoli Koydlu** v Centru za likovni vzgojo v Zagrebu. Samostojno se je predstavila že na 25 razstavah. Ob koncu predavanja in po odprtju razstave ni manjkalo glasbe. Skladbe ruskih avtorjev sta izvajala tenorist **Božidar Brajković** in pianist **Dražan Boić**. Celoten večer je spremljalo veliko časnopisnih, radijskih in televizijskih novinarjev.

Polona Jurinč

PREDSTAVITEV PRAVNEGA SLOVARJA

V Slovenskem domu je bila 11. novembra predstavitev obsežnega pravnega slovarja, ki v eni knjigi vsebuje hrvaško-angleška, hrvaško-slovenska in slovensko-hrvaška slovarska gesla. Avtorji te trilogije so pravniki in prevajalci **Tomaž Longyka** iz Ljubljane ter **Zoran Galić**, **Tomislav Laušin** in **Nina Nikolić** iz Zagreba. Knjigo je izdalo podjetje **Komunikado** iz Ljubljane v sodelovanju z izdajateljsko hišo **Dominović** iz Zagreba. Predstavitev je podprlo tudi slovensko veleposlaništvo v Zagrebu. Veleposlanik **Andrej Peter Bekeš** je opozoril na izjemen pomen tega znanstvenega dela, ki pojasnjuje posamezne pravne pojme v angleščini, slovenščini in hrvaščini in zlasti pravnikom pomaga h kvalitetnemu delu, razumevanju, prevajanju ... **Tomaž Longyka** je podrobno spregovoril o geslih v angleškem jeziku. Dejal je, da so vsi jeziki enakovredni in temeljni element identitete vsakega naroda in manjšin, da pa je angleški jezik danes vendarle na nek način tudi v pravni stroki v prevladu. In ko že omenjamo slovarje: pred kratkim je izšel splošni Slovensko-hrvaški slovar, ki ga je že mogoče kupiti v zagrebških knjigarnah.

Franc Strašek

ŠPANSKA RAPSDODIJA

Slovenski dom je začel tesnje sodelovati z društvi, ki se svojim programom dela navezujejo na Slovence in Slovenijo. To prakso smo začeli 19. novembra, v sodelovanju z Društvom hrvaško-španskega prijateljstva. Prireditev sta s priložnostnimi besedami odprla predsednika obeh društev: **Darko Šonc**, Slovenski dom in **Zdenko Volner**, Društvo hrvaško-španskega prijateljstva. Prireditev je bila posvečena predstavitvi knjige **Spomenke Podboj** Španska rapsodija in otvoritvi razstave iz ciklusa Andaluzija slikarke slovenskega rodu **Milene Lah**. Dramska umetnica **Sandra Fideršeg** je prebrala odlomke iz knjige Španska rapsodija. Knjigo je predstavila sama avtorica **Spomenka Podboj**. Govorila je o svojem konjčku: to so potovanja in pisanje o teh potovanjih. Povedala je, da ustvarja predvsem potopise. Zanimivosti iz knjige je popestrila s prekrasnimi diapozitivi. Potem je govorila o razstavljenih kolažih Andaluzija **Milene Lah**. Poudarila je, da je te slike slikarka ustvarila preden je obiskala Španijo in da je to izraz njene umetnosti, saj so kolaži nastali kot rezultat njenega videnja Španije - kot bi jo videla v živo. Zanimiva prireditev, ki vzpodbuja pripravo podobnih skupnih prireditev.

Urs.

V PETEK SE DOBIMO

Na prve petke smo po februarju pozabili, saj se zaradi obnavljanja prostorov programi niso mogli izvajati. Potem pa so za nekatere nastopili dopusti, za druge pa poletne počitnice, ki so jih preživljali doma, ali pa kje na morju. Vročine so bile zares neznosne; doma je bilo prijetnejše, ker smo se lahko vsaj malo ohladili.

V septembru pa smo se znova zbrali najzvestejši petkovci. Le Silvina ni bilo. Zato se je v oktobru pojavil v obnovljeni - moderni obleki in z gostimi lasmi na glavi in opravičilom, ker ga ni bilo v septembru. Kot razlog je ponudil tri možnosti: da je bil poklican na konzultacije o usodi petkovih srečanj, da je zamudil zaradi svoje prenoje, posebno frizure, najbolj verjetno pa se je uresničil njegov aforizem, da je tako senilen, da je pozabil, da je senilen in je enostavno pozabil na septembrski prvi petek. Prebral je deset aforizmov na račun politikov, pred odhodom pa je našel še dve bubici in ugotovil, da mu prisluskujejo. Ker je bil **Marijan** slavljenec, je Silvina nadaljeval na spodnji strani dvorane, kar pa ni bilo najbolj posrečeno. Prišlo so samo štiri slavljenke, te pa niso bile preveč zgovorne pred mikrofonom. Nadaljevanje je sledilo v klubu Naša dežela, v dvorani pa se je ob dobri glasbi tudi zaplesalo.

Novembrsko srečanje je bilo zelo pestro. Mlajšega kolega ni bilo takoj na spregled, pa se je Marijan pritoževal, da spet ni Silvina, ker je postal pravi pozabljenec. Naenkrat je Silvina privihal ves zasopel in se opravičeval, da je še od zadnjic ves zmeden, da ga je zmedel program prireditve v domu, kjer je prebral, da bomo Martinovi dan po Martinu. To ga je zavedlo in je mislil, da je tudi petkovo srečanje en dan pozneje. Španska rapsodija pa je pomaknjena za en dan nazaj, da bi si lahko kolektivno ogledali nogometno tekmo med Slovenijo in Hrvaško. Dilema, za koga navijati, pa je rešil naš slogan za volitve za slovensko manjšino. Ugotovil je, da bodo tako in tako zmagali naši in istočasno izgubili naši, ali pa obratno. Povedal je nekaj parodijskih stavkov, kar je za njega običajno, na račun volitev, izjav o njih in plakatov. Najbolj mu je bilo všeč to, da se pojavljajo "nove sile" s starimi obrazy in z nasmehom Mone Lize, za katerega še ni raziskano, kaj je v njem dobrega za naše politike. Opravičil se je, da mora hitro domov, da se naspi, ker je jutri zadnji dan, da ugotovi, če je v volilnem imeniku zapisan kot Slovenec. Priporočil je vsem, da storijo enako, da se prijavijo kot Slovenci in da na volišču dajo svoj glas za našega kandidata **Darka Šonca**.

Marijan je nato povabil gosta v program, gledališkega igralca in

dobroba nasmejale vse prisotne, potem pa je povedal, koliko je slavljenec v tem mesecu, žal pa ni bil prisoten nihče od njih. Edina slavljenka z začenicami M.M.B. pa se je pojavila z veliko zamudo. Sledila je vesela glasba in tudi zaplesali smo.

Decembrski prvi petek je bil na Miklavžovo. Ko je Marijan že zabaval prisotne z branjem duhovitega besedila, je na oder prišel Silvina, s čepico dedka Mrza na glavi. Pozdravil je: "Dober večer dragi otroci od stotega leta navzdol". Opravičil se je, da je prišel sam, kar pač ni mogel dobiti koalicijskih partnerjev, niti podpisov, da bi oblikoval stabilno Miklavžovo skupino parklov in angelčkov. Spomnil je, da je bila pred 2. svetovno vojno v našem društvu ena od najbolj pomembnih prireditelj prav Miklavžev večer, ki pa so ga pripravili ločeno za otroke in odrasle. Potem je iz vrečke stresel, kot je dejal, simbolično darilo: kup jajc. Povedal je, da sicer ve, da ni velika noč, vendar pa je po metanju jajc na predvolilnih zborovanjih iz izjave nekdanjega ministra zvedel, da je to znak demokracije. Ovojnice, ki jih je privlekel iz vrečke, pa so znak korupcije; po izjavi nekdanjega ministra je pravzaprav vsaka vlada v demokratičnih državah na nek način korumpirana in je torej tudi to znak demokracije. V vrečki so bile tudi politične knjižice. Marijana je prosil, naj jih predstavi na enem od naslednjih srečanj. Nato je darila pospravil v vrečko in odšel s pozdravom, da mora pobiti, saj morda najde kakšnega parkla ali angelčka. Kot taka sta se mu pridružila **Slavko** za parkla in **Mira** za angelčka, pa so izginili za šankom v "Naši deželi".

V nadaljevanju smo čestitali slavljenecem, ki jih ni bilo veliko, je pa bilo veselo, saj so bile šale duhovite, glasba pa dobra za ples.

Za konec pa še tole: **NE POZABITE!** Prvi petki gredo naprej, tudi če niso najavljeni v programu, kar pomeni, da je srečanje že samoumevno. Zato se spomnite v začetku vsakega meseca, da vas v petek pričakujeta v domu starejši in mlajši kolega.

Jeho

OKROGLA MIZA V CENTRU ZA ČLOVEKOVE PRAVICE ZAGREB

Center za človekove pravice v Zagrebu je 22. novembra pripravil okroglo mizo o izvajanju Ustavnega zakona o pravicah narodnostnih manjšin Republike Hrvaške v predvolilnem času. Povabljeni so bili predstavniki manjšin v Republiki Hrvaški, poslanci manjšin v hrvaškem saboru ter predstavniki vladnih teles in nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z zaščito in promocijo človekovih pravic. Zvezo sloven-

skih društev na Hrvaškem je predstavljal njen podpredsednik **Franc Strašek**. Uvodoma sta prof. **Žarko Puhovski** in prof. **Siniša Tatalović** obširno pojasnila določila volilnega zakona in določila Ustavnega zakona o pravicah narodnostnih manjšin Republike Hrvaške, ki urejajo volilno pravico manjšin ter njihovo zastopstvo v telesih lokalne samouprave in v hrvaškem saboru. Opozorila sta na številne zakonske možnosti manipuliranja v tolmačenju posameznih zakonskih določil zaradi nedorečenosti zakona. To je tudi eden od vzrokov, da so manjšine prikrajšane za pozitivno diskriminacijo na volitvah za hrvaški sabor. Diskriminacija se pojavlja tudi na lokalni ravni: zastopnost v lokalni samoupravi, zaposlitev v javnih ustanovah, sodstvo ... Navzoči so menili, da so pred nami še ene parlamentarne volitve, ki so sicer pomembne, vendar ne usodne. Hrvaška je sto-

pila na pot, ki vodi v EU in Nato, k regionalnemu povezovanju in sodelovanju z Mednarodnim kazenskim sodiščem v Haagu. Vsaka nova vlada bo torej morala delovati v skladu s tako začitano potjo. Iz razprave je mogoče sklepati, da je ravno sedanja vlada preprečila možnost pozitivne diskriminacije za manjšinske poslance v Saboru. Z uveljavitvijo pozitivne diskriminacije bi imeli manjšinski poslanci v Saboru močnejšo stopnjo legitimnosti. Stranke centra in stranke leve bi imele manjšinske glasove. Po nekaterih analizah je mogoče, da bi prav poslanci manjšin - zaradi pričakovanega tesnega volilnega izida leve in desne koalicije v Saboru - tokrat odločili, kdo bo vladal v Hrvaški in kako se bo vladalo v Hrvaški. V takem razmerju moči leve in desne koalicije lahko pričakujemo tudi večji interes za manjšinsko problematiko na Hrvaškem. **Franc Strašek**

"KOMUNJARA"

3. decembra se nam je ponudila priložnost, da že tretjič spoznamo književno ustvarjanje našega člana **Josipa Strugarja**. Prvič - knjiga poezije. Drugič - prozno delo "Ča priko Učke", v kateri je opisal svoje spomine iz domovinske vojne. Tokrat - prozno delo *Komunjara*, ki jo avtor opisuje kot politično-zgodovinsko komedijo. Strugarjevo delo, ki ga je v Slovenskem domu predstavljala Marijan Horn, ni pisano kot gledališka igra. Toda naziv komedija opravičujejo zmeda in zmešnjava na seji izmišljene županije, z izmišljenimi političnimi strankami, ki so na oblasti in v opoziciji v začetku devetdesetih let 20. stoletja, pa tudi duhoviti dialogi med posamezniki na seji in po njej ter pripombe, izrečene predsedujočemu. Izbrani odlomki iz knjige, ki sta jih zelo kakovostno interpretirala igralca **Ivica Kunej** in **Eugen Franjković**, so ponazorili bistvo knjige. Na avtorjevo opazko, da ni bilo izrečeno, kdo je "komunjara", bi lahko odgovorili z vprašanjem: kdo pa ni "komunjara". V Strugarjevem delu bi bila povsem odveč pripomba, kakršno ponavadi preberemo na špiči kakšnega filma: morebitna podobnost z živimi ali mrtvimi osebami je samo naključna. V tem je poleg duhovitosti tudi pogum avtorja. Morda pa je to samo moja domneva. Ne verjamem. Avtor je natanko vedel, kaj je hotel povedati. Kaj si bralec "Komunjare" misli o "komunjari" in njegovih, gre pač na dušo vsakega bralca.

Silvin Jerman

Slovenski konzularni dnevi, organizirani leta 1993 na pobudo in v sodelovanju s slovenskim veleposlaništvom na Hrvaškem, so Slovenskemu domu KPD Bazovica na Reki prinesli novo vlogo po osamosvojitvi obeh držav. Ta srečanja, pripravljena z namenom posredovati informacije o reševanju številnih vprašanj in zagotoviti ustrezno pravno pomoč rojakom in tujim državljanom, so bila prvi dve leti izredno obiskana, saj se je pogosto zvrstilo več kot sto obiskovalcev, ne le z Reke in okolice, ampak tudi iz Istre, Gorskega Kotarja in otokov ter sosednjih držav. Tedaj so konzularni dnevi potekali vsak drugi mesec, izmenično na Reki in v Splitu, po vojni akciji Nevihta 5. avgusta 1995, po vzpostavitvi tedanjega Generalnega konzulata RS v Splitu, pa so prerasli v bolj ali manj redna dogajanja enkrat mesečno. Interes zanje pa je še vedno precejšen, kar vsakič dokazuje dober obisk rojakov in tujih, predvsem hrvaških državljanov. Da so konzularni dnevi postali pravo središče za pridobitev najrazličnejših informacij, pa je v veliki meri v minulemu letu prispeval tudi konzul **Marjan Ristič** s svojim predlogom o rednem poteku teh srečanj, vsako prvo sredo v mesecu. Posebej je to dobrodošlo za številne obiskovalce iz Istre, zaposlene v Sloveniji, ki so zainteresirani za urejanje dokumentov na Reki. Pri izvedbi konzularnih dnevov pomaga **Ivanka Filipan**, ki je zaradi prijaznosti in poslušnosti posebej priljubljena med rojaki. Konzularni dnevi so po besedah Marjana Rističa še

KONZULARNI DNEVI V SLOVENSKEM DOMU KPD BAZOVICA NA REKI

vedno zelo aktualni, zlasti na Reki. Sicer pa so na njegovo pobudo marca, junija in oktobra lani potekali tudi v društvu Triglav v Splitu, spomladi in jeseni v dubrovniški Lipi, maja pa v društvu "Dr. France Prešeren" v Šibeniku. To naj bi, kot pravi Marjan Ristič, predvsem popestrilo dejavnost društev in jih okoli, v katerem delujejo, približalo tudi kot prepoznavno mesto in stičišče različnih informacij. Neposredni stiki z rojaki so vsekakor dobrodošli za učinkovitejšo reševanje njihovih problemov, obenem pa so priložnost opraviti tudi marsikatero koristno delo administrativne narave. Ristič dodaja, da je med rojaki na Reki ves čas v ospredju vprašanje državljanstva RS, za starejše Slovence po rodu ali njihove potomce, med hrvaškimi državljani pa je v zadnjem času največji interes za pridobitev dovoljenja za prebivanje iz naslova študija ali zaposlitve v RS. Sicer pa dnevni red, poleg teme državljanstva in dovoljenja za prebivanje v RS, običajno obsega različne zadeve: potrjevanje potrdila o življenju za slovenske upokojece, informacije o preselitvi v RS, prodaji podedovanih nepremičnin in pogojih zaposlitve v RS (slednje je aktualno predvsem za zdravnike), študiju in možnosti pridobitve štipendije, gospodarskih investicijah, odkupu stanovanj v lasti slovenske pravne osebe in priznavanju pokojninskega deleža za delovni staž v RS, ob nedavno aktualnih volitvah pa tudi vprašanja o kandidatih za slovenskega manjšinskega poslanca.

Marjana Mirkovič

TI NAŠI DVE DOMOVINI

Ne verjamem svojim ušesom. Sem v Dalmaciji, v Phrovem, ki je majhna vasica blizu Primoštene, 30 kilometrov južno od Šibenika. V cerkvi sv. Jurija poteka mlada maša tukajšnjega sina. Zbrala se je velika množica ljudi iz okolice. Vendar je bilo pred cerkvijo tudi veliko avtomobilov z mariborskimi ali koprskimi registrskimi številkami. Nič čudnega, sem si mislila pred cerkvijo, saj je tudi veliko Slovencev katolikov. Po zadnjem popisu okoli 75 odstotkov. Boga se potemtaka tudi na dopustu ne pozabi. Don **Boris Čobanov** je maševal malo v slovensčini

malo v hrvaščini. Pridigal je dr. **Anton Stres**, mariborski pomožni škof. Pomagalo mu je več deset bogoslovov, župnikov iz Slovenije in Hrvaške. Še so zapeli slovensko pesem o Mariji. Na koncu maše je ves ponosen govoril don Boris, ki je povedal, da je zelo srečen in bogat, ker ima dve domovini, Hrvaško in Slovenijo. Ob pogovoru z njim sem mu povedala, da sem tudi jaz zelo bogata, le da imam drugačno zaporedje dveh domovin: Slovenijo in Hrvaško. Don Boris Čobanov je bil rojen leta 1960 leta v Primoštenskih stanovih. Bogoslovno fakulteto je končal v Ljubljani. Prisegel je 29. junija v Kopru pri koprskem škofu **Cirilju Pirih**. Prvo mlado mašo je imel 13. julija v Portorožu. Nato prvo mašo sredi Dalmacije 20. julija 2003. "V imenu očeta in sina in svetega duha. Amen." Dogaodek, ki se ga rada spominjam.

Katarina Furjan

PREDNOVOLETNI POSVET V DRŽAVNEM ZBORU

Pred koncem leta je komisija Državnega zbora za Slovence v zamejstvu in po svetu zopet pripravila posvet, ki so se ga tradicionalno udeležili člani komisije in predstavniki Slovencev v Italiji, Avstriji, Madžarski in Hrvaški. Osrednja tema je bila Slovenija v združenji Evropi. Članstvo v Evropski

uniji pomeni za Slovence, ki živijo zunaj slovenskih meja, novo okoliščino. To posebej velja za Slovence na Hrvaškem, saj bo po 1. maju 2004 Hrvaška edina slovenska sosedna, ki ne bo v Evropski uniji. Vsi udeleženci so opozorili, da se bo treba še bolj potruditi, da bi v združenji Evropi ohranili prepoznavnost, identiteto in jezik. Razprave pa so bile posvečene tudi nujnim spremembam in dopolnitvam Resolucije o položaju slovenskih avtohtonih manjšin v sosednjih državah.

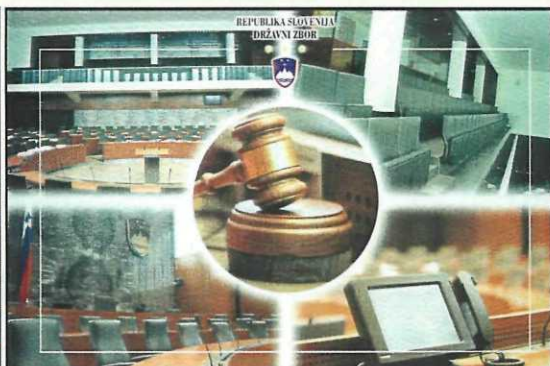
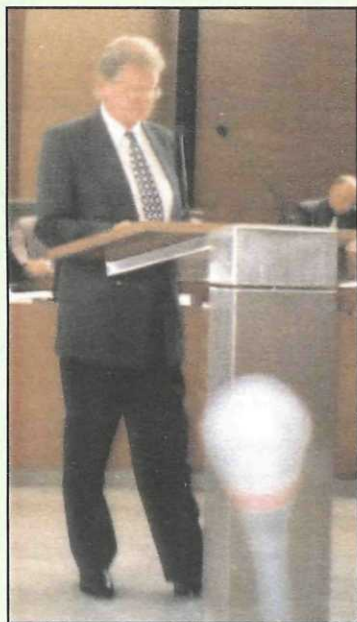
Udeležence je nagovoril tudi predsednik Državnega zbora **Borut Pahor**, ki je med drugim povedal, da bo Slovenija kot država in narod v okviru Evropske unije morala še veliko narediti, da bi ohranila svoj jezik, kulturo in gospodarsko moč.

Posveta se je udeležil tudi predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Darko Šonc**, ki je med drugim povedal:

Že nekaj let opažam, da na posvetovanjih, ki jih pripravlja Komisija za Slovence v zamejstvu in po svetu, obravnavamo vedno isto temo, to pa je - uresničevanje Resolucije o položaju avtohtone slovenske manjšine v sosednjih državah. In v tem ne vidim prav nič slabega. Resolucija je pač ohlapen dokument, o katerem se je treba veliko pogovarjati. Še zlasti to velja za zdajšnji čas, ko so se pojavile pobude, da bi Resolucijo dopolnili in jo prilagodili novim političnim odnosom v Evropi.

Dolga leta smo Slovenci na Hrvaškem čutili, da za matično domovino sploh ne obstajamo. Šele po vztrajnem prizadevanju Zveze slovenskih društev na Hrvaškem smo pred dvema letoma dočakali sklep, da so Slovenci, ki živijo vzdolž državne meje avtohtona slovenska manjšina. (...) Osebnostno z razdelitvijo Slovencev na Hrvaškem na avtohtone in neavtohtone nisem zadovoljen, saj ni dobra za razpršeno slovensko skupnost; njeni pripadniki si želimo, da bi bili obravnavani enako - kot Slovenci na Hrvaškem. Ali ne bi bilo bolj logično, realno in razumno, če bi se tako dogovorili že ob sprejetju Resolucije in če bi status pripadnika avtohtone manjšine pridobili vsi Slovenci, živeči na Hrvaškem? Tudi to bi bil eden od adutov v pogajanjih s Hrvaško o ureditvi meddržavne meje. Ki je - mimogrede - najdaljša slovenska meja.

Je pa seveda taka odločitev tesno povezana z denarjem oziroma vprašanjem financiranja. Spodbujanje, krepitev in ohranjanje narodnosne zavesti - kar je tudi ustavna obveznost - seveda tudi nekaj stane. Česar se najbolj poklicani v Sloveniji nočejo zavedati. Popolnoma nedopustno je, da je Slovenija politično podprla, finančno pa pustila na cedilu kar dve novi društvi na Hrvaškem - v Pulju in v Dubrovniku. (...) Resolucija govori tudi o posebni pozornosti, ki jo je treba posvetiti ustreznim dejavnostim diplomatsko-

konzularnih predstavništav na območjih, kjer živi manjšina. Pri nas močno pogrešamo tovrstno dejavnost. Številni pripadniki manjšine bi bili celo pripravljeni pomagati pri urejanju odprtih vprašanj med državama, če bi jih le kdo k sodelovanju povabil. Za primer - ne moremo se načuditi, zakaj je bila Slovenija tako zelo presenečena nad hrvaško zamislijo o ekološko-ribolovni coni na Jadranskem morju. Za to zamisel smo v naših društvih vedeli že veliko prej.

Tudi nedavne volitve na Hrvaškem so bile velika priložnost, da bi slovensko veleposlaništvo v Zagrebu pomagalo pri organiziranju in obveščanju slovenske skupnosti, saj je bila to zgodovinska možnost, da bi Slovenci dobili svojega poslanca v hrvaškem saboru. A pomoči ni bilo. Morda zato, ker smo se dotaknili političnega razmišljanja in političnega naboja, ki ga v dosedanjem življenju slovenskih društev na Hrvaškem ni bilo. Pa vendar: slovenskega kandidata je podprlo dovolj volivcev, da je praktično postal namestnik izvoljenega poslanca, pa čeprav je številčnost slovenske manjšine neprimerljiva s številčnostjo bošnjaške skupnosti.

Resolucija govori tudi o tem, da je treba zagotoviti sprejem televizijskega in radijskega signala povsod tam, kjer živi avtohtona manjšina. A se pri nas v zvezi s tem ni zgodilo nič. Slovenci na Hrvaškem še naprej prebiramo Resolucijo in nemočno ugovaljamo, da se na nas očitno ne nanaša.

O schengenski meji med Slovenijo in Hrvaško si še ne upamo razmišljati. Bojimo pa se, da bo postala vrhunec vsega slabega, kar se dogaja med državama in kar že leta in leta obremenjuje ne le politične odnose, ampak tudi vsakdanje življenje slovenske narodne skupnosti na Hrvaškem.

In kako se lotiti nakopičenih problemov? Tako, da se začnejo reševati takoj. Odgovorno in brez odlašanja ali upanja, da bo težave nekoč rešil nekdo drug. Čas ni naš zaveznik. Čas koristi le asimilaciji in izginjanju slovenske manjšine na Hrvaškem.

D. R.

RIBOLOVNA POLITIKA V SREDOZEMLJU IN ŠIRITEV JURISDIKCIJE NA JADRANU

Inštitut za mednarodne odnose je 14. oktobra v Novinarskem domu v Zagrebu pripravil okroglo mizo o ribolovni politiki v Sredozemlju in širitvi jurisdikcije na Jadranu. Že uvodoma sta ravnatelj Inštituta dr. **Mladen Staničić** in dr. **Rudiger Pintar**, direktor Sklada Fridrich Neumanna opozorila na politično ozračje, ki vlada potem, ko je hrvaški sabor sprejel uredbo o ekološko-ribolovni coni. Prvi del okrogle mize, ki jo je vodil pomočnik zunanjega ministra dr. **Mario Nobilo**, je bil posvečen pravnim in političnim vidikom. Podpredsednik Mednarodnega sodišča pomorskega prava dr. **Budisav Vukas** je pojasnil položaj gospodarske cone v okvirju mednarodno-pravnih režimov na morju, akademik **Vladimir Ibler** pravni temelj širitve hrvaške jurisdikcije na Jadranu, višji znanstveni raziskovalec **Fridtjof Nansen** Inštituta na Švedskem dr. **Davor Vidas** pa stališče EU do izkoriščanja Jadrana. Drugi tajnik stalne komisije Republike Hrvaške pri EU mag. **Kristijan Turkalj** je govoril o reformi skupne ribolovne politike EU, načelnik na zunanjem ministrstvu mag. **Boris Grgić** pa o večstranskem sodelovanju v Sredozemlju, ki je pogoj za uspeh beneške konference. Načelnica na zunanjem ministrstvu **Andreja Metelko-Zgombić** je opozorila na mednarodno-pravne vidike zaščite ekološko-ribarske cone. Drugi del okrogle mize - posvečen ekološkim in ribolovnim vidikom - je vodil pomočnik ministra za poljedelstvo in gozdarstvo dr. **Ivan Katavić**, ki je opisal stanje v hrvaškem ribištvo in hrvaškem morju. Višja znanstvena raziskovalka na Inštitutu za oceanografijo in ribištvo dr. **Vjekoslav Tičina** in dr. **Nedo Vrgoč** ter ravnatelj Centra za raziskovanje morja Inštituta Ruder Bošković v Zagrebu dr. **Tarzan Legović** so plastično prikazali stanje virov v Jadranu. **Maja Marković-Kostelac** in dr. **Pavao Komadina** sta govorila o varnosti na morju in ekološki zaščiti Jadrana. Razprava je bila zelo zanimiva in na visoki strokovni ravni. Namestnik zunanjega ministra dr. **Ivan Šimunović** je menil, da bo koristila tudi pri zagovarjanju stališča hrvaške delegacije na beneški konferenci.

Franc Strašek

KULTURNA USTVARJALNOSTI NARODNOSTNIH MANJŠIN

V organizaciji Sveta narodnostnih manjšin Republike Hrvaške in pod pokroviteljstvom hrvaške vlade je 2. novembra v Koncertni dvorani Vatroslav Lisinski potekala VI. Manifestacija ustvarjalnosti narodnih manjšin v Republiki Hrvaški. Navzoče je pozdravil **Aleksander Tolnauer**, predsednik organizacijskega odbora in predsednik Sveta narodnostnih manjšin. Slavnostni govornik je bil kulturni minister dr. **Anton**

Vujić, ki je poudaril, da je v interesu Republike Hrvaške, da manjšine nemoteno razvijajo svoje kulturne vrednote, običaje, veroizpoved ... Svobodo delovanja jim zagotavlja Ustavni zakon o pravicah narodnostnih manjšin Republike Hrvaške. Med navzočimi je bila tudi obrambna ministrica **Željka Antunović**. Nastope manjšinskih umetniških skupin je povezoval **Drago Celezić**. Vrstile so se pevske in folklorne izvedbe s predstavljanjem narodnih običajev. Slovenski dom v Zagrebu oz. Slovenci na Hrvaškem je zastopal pevski zbor pod vodstvom dirigenta **Franceta Keneja**. Zbor je zapel tri slovenske pesmi: Čuk se je oženil (F.S. Vilhar), Vse ptičice (F.S. Vilhar) in Domovina (F.S. Vilhar). Hvala pevskega zboru in dirigentu za izvrsten nastop. Po mnenju obiskovalcev je bil program zelo pester in zanimiv, žal pa so tokrat pogrešali sklepno pesem, ki bi jo izvedli vsi nastopajoči.

Franc Strašek

PARLAMENTARNE VOLITVE 2004

Na volitvah v hrvaški sabor, ki so bile 23. novembra, smo imeli Slovenci na Hrvaškem pravičnejšo možnost, da kot narodna skupnost izvolimo svojega poslanca. Zveza slovenskih društev na Hrvaškem je kandidirala predsednika Zveze **Darka Šonca**. Volilni zakon je Slovence uvrstil v "skupino narodov bivše Jugoslavije", v kateri so še Bošnjaki, Makedonci, Črnogorci in Albanci. Kandidat, ki dobi največ glasov v tej skupini, v saboru zastopa vse te manjšine. V taki skupini ima slovenski kandidat majhne ali skoraj nikakršne možnosti za izvolitev, saj odloča številčnost posamezne manjšine. Po popisu prebivalstva so od Slovencev številčnejši tako Bošnjaki kot Albanci. Kako prvič po osamosvojitvi izkoristiti priložnost in se spopasti z zahtevno in čisto politično predvolilno kampanjo? Ena od možnosti za obveščanje slovenske manjšine je bilo vzpodbujanje k volitvam prek slovenskih društev. Vsi člani društev so prejeli predvolilni letak, ki je podrobno pojasnil zapleten postopek glasovanja. Pripadniki manjšin so se namreč v skladu z ustavnim zakonom lahko odločili, ali bodo glasovali za kandidate na splošnih listah ali na manjšinskih listah. V tem drugem primeru so morali biti v volilni imenik vpisani kot Slovenci. To je med Slovenci na Hrvaškem povzročilo veliko zmede, saj so imeli za preverjanje vpisa v imenik le 8 dni časa. Pomembna oblika obveščanja so bila tudi predvolilna srečanja v slovenskih društvih, na katerih je kandidat **Darko Šonc** pojasnjeval postopke in

volivce pozival, naj na volišču zahtevajo manjšinski listič. Priložnost za obveščanje volivcev so bili tudi nastopi na hrvaški televiziji. Vendar so ti nastopi zaradi velikega števila kandidatov (več kot 5 tisoč) in neprimernih ur predvajanja minili neopaženo in niso vplivali na volivce. V "skupini narodov bivše Jugoslavije" je največ glasov dobil kandidat **Bošnjakov Semso Tanković**, drugi po številu glasov pa je bil **Darko Šonc**, ki je postal namestnik izvoljenega skupnega poslanca. Volitve so pokazale, da je tam, kjer so Slovenci organizirani v društvih ali svetih narodnostnih manjšin, tudi v prihodnje mogoče računati na glasove in poli-

tično podporo volivcev slovenskega rodu. Za boljše volilne rezultate pa bo treba veliko več vložiti v samoorganiziranje in politično razmišljanje slovenske manjšine, kar pa terja več naporov zavednih ljudi, predvsem pa več časa in denarja. Volilni zakon je sicer diskriminatorsen, saj upošteva samo številčnost posamezne manjšine. S takim zakonom Slovenci niti v bodoče ne bodo imeli možnosti, da izvolijo svojega poslanca. Če se volilni zakon ne bo spremenil, bo to zelo negativno vplivalo na zanimanje Slovencev za volitve, zlasti za podporo manjšinskemu kandidatu.

(D.R.)

SEJA SVETA SLOVENSKE NARODNOSTNE MANJŠINE MESTA ZAGREB

Svet slovenske narodnostne manjšine mesta Zagreb (Svet SNMMZ) se je sešel 1. decembra v Slovenskem domu Zagreb. Na dnevnem redu so bile tri točke: izvolitev komisije za finančna vprašanja Sveta SNMMZ; koordinacija vseh narodnih manjšin mes-

ta Zagreb; koordinacija izvoljenih svetov slovenske narodnostne manjšine v Republiki Hrvaški. V komisijo za finančna vprašanja (to je telo Sveta SNMMZ) so bili soglasno izvoljeni **Silvester Kmetič**, **Marija Nemec** in **Anton Lah**. Komisija ima nalogo, da pripravi ustrezne dokumente, ki bodo osnova za finančno podporo oz. kritje stroškov načrtovanih dejavnosti Sveta SNMMZ v letu 2004. Ob drugi in tretji točki je potekala dokaj zanimiva razprava. Člani Sveta SNMMZ so menili, da se bo s podpisom Sporazuma o koordinaciji narodnostnih manjšin mesta Zagreb dosegla višja stopnja narodnostno manjšinskega združevanja v Zagrebu. To bo omogočilo boljše, močnejše nastope pred državnimi telesi za uresničevanje

skupnih interesov v reševanju nakopičenih manjšinskih zadev. Soglasno je bil sprejet sklep, da predsednik **Darko Šonc** podpiše sporazum. Združevanje Slovencev iz Zagreba s Slovenci na celem območju Republike Hrvaške je conditio sine qua non za obstoj slovenstva na Hrvaškem. Soglasno stališče Sveta SNMMZ je bilo, da moramo podpreti vsako obliko slovenskega združevanja na Hrvaškem. Pripravo Sporazuma o koordinaciji svetov slovenske narodnostne manjšine v mestih in županijah Republike Hrvaške, kar nam omogoča ustavni zakon o pravicah narodnostnih manjšin, je po mnenju Sveta SNMMZ potrebno sprožiti takoj, organizacijo in podpis sporazuma pa omogočiti čimprej.

Franc Strašek

FRANCU ŠKOFU V SLOVO

Člani Slovenskega doma smo se 15.12.2003 na zagrebškem Mirogoju poslovili od našega člana **Francu Škofa**, rojenega na Bizeljškem 4. januarja leta 1913. V Slovenski dom se je včlanil leta 1947. Sodeloval je v pevskem zboru, nazadnje v pevskem zboru duhovne sekcije. Bil je vesele narave, rad je prepeval in se družil s prijatelji, včasih pa je tudi zaigral na harmoniko. Navduševal se je nad lepotami Slovenije. Dokler mu je zdravje služilo, je rad odhajal na izlete, ki jih je pripravila duhovna sekcija. Z njegovo smrtjo je Slovenski dom izgubil še enega starejših članov in dobrega prijatelja. Naj nam ostane v lepem spominu.

SEJA SVETA ZVEZE SLOVENSKE DRUŠTEV NA HRVAŠKEM

Redna seja Sveta Zveze je bila 22. oktobra v Slovenskem domu Zagreb. Na seji so bili prisotni vsi povabljeni predstavniki slovenskih društev na Hrvaškem, razen iz slovenskega društva Istra Pulj in slovenskega društva Lipa iz Dubrovnika. Slovensko društvo Lipa je prav takrat gostilo člane komisije DZ RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki jo je vodil predsednik komisije **Franc Pukšič**. Osrednja tema so bile volitve v hrvaški sabor. Ugotovili smo, da imamo Slovenci na Hrvaškem prvič priložnost, da izvolimo slovenskega predstavnika v hrvaški sabor. Zato je treba vsem članicam Zveze čim prej poslati pisma navodila, kako naj člani društev pravočasno preverijo v volilnem imeniku, ali so vpisani kot Slovenci in če to niso, kako lahko dosežejo, da se ta napaka popravi. Sklep Sveta Zveze je, da bo skupni kandidat na volitvah **Darko Šonc**. Slovenska društva na Hrvaškem drugih kandidatov ne bodo predlagala. V drugem delu seje je potekala obširna razprava o pripravah za pravočasno načrtovanje dejavnosti v slovenskih društvih za leto 2004. Samo kakovosti programi, ki bodo izdelani po predpisih in ki bodo pravočasno dostavljeni Zvezi, imajo možnost finančne podpore iz Republike Slovenije in Republike Hrvaške. Sprejet je bil sklep, da se vsi programi zbirajo na sedežu Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in da bo Zveza vse pravilno in pravočasno pripravljene programe posredovala ustreznim telesom Republike Slovenije in Republike Hrvaške.

Franc Strašek

DAN SLOVENSKE KNJIGE 2003

Tudi letos so, kot leta poprej, v karlovški "Gradski knjižnici Ivan Goran Kovačić" v okviru meseca kulture počastili dan slovenske knjige. 27. oktobra 2003 so slovesnost pripravili "Gradska knjižnica Ivan Goran Kovačić" iz Karlovca, ki je osrednja knjižnica Slovencev na Hrvaškem, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto in Društvo slovenskih pisateljev. Gost osrednje slovesnosti je bil pesnik, esejist, prevajalec in urednik **Veno Taufer**. Letos sta oba organizatorja (Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto in "Gradska knjižnica Ivan Goran Kovačić" iz Karlovca) slovesno obeležila tudi deseto obletnico meddržavnega sodelovanja. Knjižnici sta skupaj izdali dvojezično publikacijo Slovenska knjiga na Hrvaškem 1993-2003 = Slovenska knjiga u Hrvatskoj 1993-2003, ki skozi besedo in sliko oriše našo skupno pot. V Novem mestu smo 26. aprila 2003 ob slovenskem in mednarodnem dnevu knjige že predstavili omenjeno publikacijo. Takrat so nas obiskali župan Karlovca mag. **Božo Joha**, podžupan Karlovca prof. **Martin Šimunić**, predsednica Mestnega sveta Karlovca mag. **Anika Mamić**, predstavnica Ministrstva za kulturo Republike Hrvaške **Ankica Janković**, ravnateljica "Gradske knjižnice Ivan Goran Kovačić" prof. **Nada Eleta**, predstavniki slovenskih društev iz Zagreba, Splita in Karlovca. 27. oktobra pa se je slovesnosti v Karlovcu udeležila številna novomeška delegacija: podžupan Mestne občine Novo mesto **Miloš Dular**, vodja oddelka za družbene dejavnosti Slavko Gegić, sekretarka za družbene dejavnosti **Sandra Boršić**, direktorica Knjižnice Mirana Jarca **Andreja Pleničar** in vodja matične službe v Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto **Jadranka Zupančič**. Z nami so bili tudi predstavniki novomeških medijev: glavna in odgovorna urednica časopisa Novi medij **Jasna Šinkovec** ter predstavnika novomeške televizije Vaš kanal. Proslava ob slovenskem dnevu knjige se je začela že dopoldne s sprejemom novomeške delegacije pri karlovškem podžupanu Martinu Šimuniću. Vsi prisotni so posebej poudarili pomen sodelovanja obeh kulturnih ustanov, ki sta s skupnim plodovitim desetletnim delom pripravili in razširili možnost sode-

lovanja obeh držav tudi na drugih področjih, in sicer na gospodarskem, turističnem, političnem. Po kosilu in ogledu karlovškega zgodovinskega muzeja in novega oddelka Knjižnice za mlade so nam domačini predstavili tudi druge kulturne znamenitosti Karlovca. Osrednji dogodek pa je bil literarni večer, posvečen imenitnemu gostu iz Slovenije - pesniku, dramatik, esejistu, prevajalcu in predsedniku slovenskega PEN-a Venu Tauferju. Z avtorjem se je pogovarjala **Jadranka Zupančič** iz Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto. Veno Taufer nas je navdušil s svojo izjemno sugestivno pesniško govorico. V pogovoru z njim smo izvedeli tudi veliko zanimivega o literarnem ustvarjanju in objavljanju v petdesetih letih, o odzivnosti kritike na ustvarjalni opus Vena Tauferja, o njegovih prijateljskih in ustvarjalnih vezeh s pesnikom **Danetom Zajcem** in **Gregorjem Strnišom**. Z nami je bil pesnik - ne samo kot izvrsten modernist in stilist, marveč tudi kot odličan esejist in tolmač svojega pesništva. Žal je zmanjkalo časa za naša vprašanja, Veno Taufer pa je kot odličan prevajalec in poznavalec hrvaške poezije na koncu prebral tudi pesem karlovškega rojaka, pesnika **Slavka Mihalića** v svojem prevodu. Prireditelj je bila odlično obiskana. Poleg novomeške delegacije so jo obiskali slovenski veleposlanik v Zagrebu **Peter Bekeš**, predstavniki slovenskih društev iz Zagreba in Karlovca, predstavniki karlovških lokalnih oblasti in vsi drugi obiskovalci, ki imajo radi slovensko besedo in ki si želijo tvornega kulturnega sodelovanja med obema narodoma.

Jadranka Zupančič

NOVICE IZ SKD LIPA DUBROVNIK

Naše društvo deluje že tretje leto in v akcijah smo malo popustili. Sestajamo se v glavnem enkrat na mesec in to kakor kdaj - vedno v drugih prostorih. Ugotovili smo, da bomo za rednejše druženje potrebovali stalen prostor. Upamo, da bomo tako privabili tudi naše mlajše člane, ki za sestanke niso zainteresirani. Ker nam mesto Dubrovnik prostora ne more priskrbeti niti začasno, smo se odločili, da se bomo skušali znajti sami. Poslali smo pismo na nekaj naslovov in dobili odgovor od turističnega društva Dubrovnik - Babin Kuk dd., ki deluje v hotelu Plakir. Upamo, da bomo naše želje uspeli uresničiti in da bomo za Prešernov dan že odprli nove prostore. Za pomoč smo zaprosili tudi Republiko Slovenijo. Upamo, da mesečna najemnina, ki znaša 130 evrov, ne bo prevelik znesek.

Novembra nas je obiskala Komisija Državnega zbora za Slovence v zamejstvu in po svetu. Srečanje je bilo za namivo in prijetno. Gostje so se srečali tudi s predstavniki lokalnih oblasti.

Prijavili smo se na razpis Republike Slovenije za organizacijo kulturnih prireditev. Kandidirali smo s koncertom **Irene Koblar**, ki bi ga pripravili pred začetkom Dubrovniških poletnih igr. Načrtujemo tudi tečaj slovenskega jezika.

V 2003 letu smo se veliko srečevali s slovenskimi turisti. Taka srečanja so vedno prijetna in vesela. Imeli smo koncert **Miha Pogačnika**. Oktobra so bili predstavniki Bleda gosti gostinskega združenja ("Čeha ugoditelja") in Turističnega društva Dubrovnik. Zraven smo bili tudi mi. Zadnje srečanje v letu 2003 smo imeli 10. decembra, ko smo si pripravili majhno zakusko. Obiskali smo našo nastarejšo članico, nekaj dobrot pa smo odnesli v dom za ostarele DOMUS CRISTI in jih razdelili med tiste varovance, ki nimajo sorodnikov.

Upamo, da bo leto 2004 še uspešnejše. Potrudili se bomo!

Magdalena Sekula

JESENSKA DEJAVNOST V SLOVENSKEM DOMU KPD BAZOVICA NA REKI

KPD Bazovica na Reki je novo kulturno sezono napovedala oktobra, na slovesnosti, s katero so odprli preurejeno dvorano in vrt, ki skoraj v celoti obkroža poslopje Slovenskega doma. Povabilu na srečanje se je odzval tudi predstavnik Ministrstva za zunanje zadeve RS, zadolžen za Slovence v zamejstvu in po svetu **Rudi Merljak**. Predsednik Bazovice **Vito Vitaz** se je zahvalil za pomoč RS in članom za ves trud, večer pa je s krajšim koncertom glasbeno popestril nastop mešanega pevskega zbora pod vodstvom **Franja Bravdice**, veselo ozračje se je zatem še okrepilo s komedijo **Eda Stojčića** Antraks, v režiji **Alojza Usenika** in zaključilo s pesmijo in plesom, v sproščnem druženju nastopajočih, gostov in članov društva.

Precejšnja pozornost je zbudil obisk **Darka Šonca** 20. novembra, v okviru predvolilne kampanje, ko je kot kandidat Zveze slovenskih društev na Hrvaškem svoj program predstavil tudi v Slovenskem domu KPD Bazovica na Reki. Druga kandidatka slovenske manjšine na hrvaških parlamentarnih volitvah, ki jo je predlagala stranka "Vladimir Bebić-Tretji hrvaški blok", **Sanja Bakula**, študentka reške Pravne fakultete, se namreč pripadnikom slovenske skupnosti na Reki ni posebej predstavila, prav tako ni članica društva. Nastop **Darka Šonca** je v družbeno sobo Bazovice privabil približno petdeset obiskovalcev. Prijetno presenečen nad dobrim odzivom, je Šonc na splošno predstavil svojo kandidaturo z geslom, "da želimo biti ponosni Slovenci na Hrvaškem".

Večkrat je poudaril, da "po vstopu Slovenije v Evropsko unijo Slovencem na Hrvaškem ne bo lažje, a politika je tista, ki povzroča probleme, ne pa ljudje sami, saj se slovenski in hrvaški narod že stoletja dobro razumeta in velja se potruditi in poudarjati pozitivno plat, torej predvsem tisto, kar nas povezuje". Beseda je tekla še o problemu, ki že dolgo žuli večino reških Slovencev, to je želja po spremljanju programov slovenskega radia in televizije. Po mnenju Šonca je ta želja neuresničena zlasti zaradi pomanjkanja politične volje. Šonc je spregovoril tudi o delovanju Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in manjšinskih svetov na lokalni ravni.

Da bi dejavnost slednjih lahko zaživela, je Ministrstvo za pravosodje, upravo in lokalno samoupravo, v sodelovanju z vladinim Uradom za narodne manjšine oz. Svetom narodnih manjšin, pripravilo vrsto seminarjev. Prvega v Zagrebu, drugi pa je za predstavnike manjšin in manjšinskih svetov na lokalni ravni potekal 7. novembra v Opatiji, za območji Primorsko-goranske in Istrske županije. Seminar je odprl podpredsednik vlade **Ante Simonić**, ki je med drugim poudaril, da je Hrvaška z zagotovljenimi standardi varstva manjšin v svetovnem vrhu. Seminarja so se udeležili tudi predsedniki svetov slovenske manjšine za Reko, Pulj in Istrsko županijo, **Milan Grlica**, **Alojzija Slivar** in **Vinko Knez**. Slednji je, kot podžupan Pulja, ob tej priložnosti pohvalil istrske oblasti, saj je zanje sodelovanje z manjšinami že dolgo del vsakodnevnice politike, ki v proračunu del sredstev redno nameinja tudi manjšinski dejavnosti.

Lokalne oblasti pa so svetom medtem že zagotovile prve vsote za začetek delovanja. Svet slovenske narodne manjšine za mesto Reka je za letos prejel 8.000 kun, kar so objavili na prvi seji Sveta, ki je v začetku decembra potekala v društvu Bazovica. Kot je povedal predsednik Sveta Milan Grlica, so določili le člane finančne komisije, o programu dela pa se bodo pogovorili na naslednjem srečanju januarja, ko bodo razpravljali tudi o morebitnih kandidatih za svet na županijski ravni na volitvah, napovedanih za 15. februar 2004.

Novo sezono je najbolj aktivno začela dramska skupina in do konca leta zabeležila 10 nastopov, njen neutrudni vodja Alojz Usenik pa je svojim številnim priznanjem 14. decembra dodal še eno, tokrat nagrado za življenjsko delo, ki mu jo je podelil Sklad "Staneta Severja". Nagrada Staneta Severja za leto 2003 je, tokrat prvič, podeljena v zamejstvo, s pojasnilom, da gre za "najboljšo igralsko stvaritev v slovenskem ljubiteljskem gledališču, ki temelji na Sevrerjem umetniškem izročilu" in tokrat pod geslom "en človek, celo gledališče". Alojzu Useniku je nagrado izročil predsednik upravnega odbora Sklada **Miha Ješe** na slovesnosti v Škofji Loki. Usenik je po prejemu nagrade povedal, da je izredno počaščen in strašno zadovoljen, ker so njegov trud, ki ga občinstvo sicer pozna na vsaki predstavi, prepoznali tudi poznavalci in mu tako dali nove spodbude, ki pa jih v društvu Bazovica ni bil vedno deležen. Za člane in prijatelje je Usenik v društvu pripravljal tudi priložnostno zakusko.

Alojzu Useniku, igralcu in režiserju, navdušenju za gledališče v pravem pomenu besede, velja zares čestitati. Kljub sedmim križem in aktivnemu delu inspicenta v reškem gledališču "Ivana pl. Zajca", kjer pogosto nastopa tudi z epizodnimi vlogami, že več kot pol stoletja redno in pogosto pripravlja nastope in predstave dramske skupine Bazovice, v veliko zadovoljstvo občinstva. Na oder je letos postavil novo uspešno, Antraks, prirejeno na besedilo reškega novinarja in pisca Eda Stojčiča, z ekipo igralcev, okrepljeno, kar je posebej pohvalno, s podmladkom, le-ta pa se je izkazal tudi za odrom: poleg Usenika igrata še sestre **Kristina** in **Barbara Riman**, študent **Simon Gregorn**, **Zdenka Jelovčan**, tudi šepetalka in **Vlado Biljčević**, svoj delež pa so prispevali še mladi **Andrej Grlica**, kot svetlobni in tonski mojster ter **Sonja Kern-Svoboda**, ki je poskrbela za koreografijo, kar ji kot nekdanji baletki in skoraj tridesetletni voditeljici folklorne skupine v društvu ni bilo težko, in kostumografka **Marijana Vivoda**. **Edo Stojčič** je pohvalil dramsko skupino, ki je z dramatizacijo dodatno popularizirala njegove knjige, ki se ob predstavah menda prav zato tudi odlično prodajajo. Komedija Antraks je doživela prave ovacije na nasto-

pu v Kulturnem domu v bližnjih Fužinah in sledila so številna povabila za nastop po okoliških krajih, od organizatorja, oddelka za kulturo. Prav tako so na izreden sprejem naleteli v Delnicah, kamor jih je povabila gledališka skupina "Goranski snjegovi", pa tudi na gostovanjih v Sloveniji: v dvorani na Vidmu v Ilirski Bistrici, v okviru sodelovanja s tamkajšnjo Zvezo kulturnih društev, katere članica je tudi Bazovica, si je predstavo ogledalo blizu sto gledalcev, s pohvalami pa so bile sprejeti tudi nastopi stare uspešnice, komedije Andreja Jelačina "Piknik s tvojo ženo": v dvorani Gasilskega doma na povabilo KUD Drenov grič - Lesno brdo pri Vrhniki, v Kulturnem domu v Dobovi, kjer so kot gostje KUD Fran Bogovič popestrili proslavo v počastitev 30-letnice Turističnega društva in v nabito polni čitalnico na reškem Trsatu, v okviru Dnevov Trsata. S krajšim nastopom so člani dramske skupine prijetno presenetili tudi številne navzoče v lovranskem hotelu "Astra", ob odprtju likovne razstave opatijske galeristke **Gabrijele Kuss**, rojakinje in članice društva Bazovica: vodja Alojz Usenik, z vedno aktualnim monologom hlapca iz Cankarjevega Hlapca Jerneja, ter študent **Simon Gregorn** in **Dragica Rizman**, z recitacijami.

Več nastopov in gostovanj je imel tudi mešani pevski zbor Bazovice, pod vodstvom Franja Bravdice. Oktobra so pevci zapeli v dvorani Kulturnega doma v Novi vasi nad Dragonjo, kjer so sodelovali na "Koncertu zborov slovenskega obrobja", s katerim je svojo desetletnico delovanja proslavil Portoroški zbor, novembra pa na "Srečanju pevskih zborov 2003" v Dolskem. S svojim nastopom je zbor popestril tudi odprtje likovne razstave člana splitskega Triglava **Ivana Kosmosa**, ki se je v društvu že predstavil, a tokrat prvič samostojno. Na

ogled je bilo 22 slik različne tematike in izdelanih v različnih tehnikah: od tempera, olja na platnu in lesnitu do akvarelov. Posebno doživetje v društvu pa je bilo gostovanje vokalne skupine Canticum iz Maribora, ki je s svojim nastopom sobotni večer 13. decembra uvrstila med tiste, ki se še dolgo in radi pomnijo. Tako meni večina obiskovalcev, ki so do zadnjega kotička napolnili dvorano na celovečernem koncertu mladih pevcev, v glavnem študentov, pod vodstvom dirigenta **Jožeta Fursta**. Z očno "enkratno in čudovito" so pospremili mlade pevce in zborovodjo po nastopu, v katerem so jim le-ti predstavili zborovsko petje in spored, ki mu obiskovalci v društvu Bazovica lahko le redko prisluhnejo, kot so pesmi **Iacobusa Galusa**, **Mihaela Rožanca** ali **Marija Kogojca**. Da si želijo več takšnih kvalitetnih nastopov, je posebej poudarila dolgoletna pevka **Boža Grlica**. Z navdušenim odzivom občinstva pa je bil zadovoljen tudi dirigent **Jože Furst**, ki pa je obenem izrazil obžalovanje, ker ima skupina premalo koncertov. Skupina Canticum, ki je ustanovljena pred desetimi leti in deluje pod okriljem Glasbene matice Maribor, je prejemnica številnih visokih priznanj in nagrad, doma in ne tujem, prav tako njen umetniški vodja **Jože Furst**. Koncert v reški Bazovici pa sta pomagala organizirati Ministrstvo za kulturo RS in Študentska organizacija Univerze v Mariboru.

Ob koncu velja omeniti še dejavnost planske skupine, katere člani so se kljub dežju odpravili na izlet na bližnje planine, v društvu pa so znova pripravili odmevno predavanje dvorana je bila polna do zadnjega kotička - to krat o Triglavskem narodnem parku. Predavatelj **Jože Mihelič** iz Mojstrane je zanimiv več popestril s številnimi in čudovitimi posnetki krajine, flore in favne. *Marijana Mirkovič*

SODNA ZAŠČITA KOLEKTIVNIH, RAZPRŠENIH IN SKUPINSKIH INTERESOV

Hrvaški pravni center (HPC) in Hrvaški inštitut za človekove pravice Novi Vinodolski sta 15. decembra pripravila okroglo mizo o sodni zaščiti kolektivnih, razpršenih in skupinskih interesov. Okroglo mizo sta finančno podprla hrvaški Urad za narodnostne manjšine in Sklad Hannsa Seidela iz Zagreba. Navzoči so bili številni predstavniki narodnostnih manjšin, društev za varstvo potrošnikov, društev za varstvo okolja ... Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem je predstavljala njen podpredsednik **Franc Strašek**. **Mihajlo Dika**, profesor na Pravni fakulteti v Zagrebu je pojasnil sodno zaščito potrošnikov, in sicer z zornega kota posameznika in kolektiva. Sodnica ustavnega sodišča **Jasna Omejec** je spregovorila o Ustavnem zakonu o pravicah narodnostnih manjšin, ki ima tudi po njenem mnenju nekaj vprašljivih, nedorečenih, dvosmiselnih določil. **Ivan Šprajc** je pojasnil pravno zaščito okolja na Hrvaškem. Pravnik iz Bavarske **Stefan Puerner** je (v precej dobri hrvaščini) govoril o kolektivni pravni zaščiti, pri tem pa primerjal nemško in hrvaško pravno podlago. Šprajc in Puerner sta pojasnila tudi možnost tožbe in vrste tožb.

Franc Strašek

SKLAD HANNSA SEIDELA

Gre za sklad iz Bavarske, ki je po političnih nazorih še najbližji Krščansko-socialni uniji (CSU). S projekti deluje v 60 državah po svetu, na Hrvaškem od leta 1997. Cilj sklada je krepitev mednarodnega razumevanja, evropsko združevanje ter demokratično in civilno izobraževanje na krščanskih temeljih. Sklad podpira družbeno-politično izobraževanje odraslih, lokalno upravo in samoupravo, krepitev ideje pravne države in spodbujanje managementa v malih in srednjih podjetjih. Sklad pripravlja seminarje, strokovne posvete, delavnice in študijska potovanja, vzpodbuja strokovnjake, objavlja publikacije in stipendira mlade znanstvenike. Dr. Edmund Striber je zapisal: "Država in demokracija sta temeljni vrednoti, brez katerih ni mogoče mirno sožitje ljudi v varnosti, svobodi in dostojanstvu človeka. Prenos in širitev takšnih vrednostnih temeljev je ena od osrednjih nalog političnih skladov."

BORIS ANTOLOVIĆ, HYUNDAI ZAGREB: V DESETIH LETIH PRODALI 22.000 VOZIL

Le redkim je znano, da je Hyundai Hrvaška, to je podjetje, ki uvaža in preko svoje prodajne mreže prodaja korejske avtomobile na Hrvaškem, pravzaprav slovensko. Podjetja je namreč del skupine Gorenje, ki na ta način širi svojo dejavnost tudi na področje avtomobilске prodaje, začetki posla pa segajo v leto 1994. Od takrat je podjetje na Hrvaškem prodalo nekaj več kot 22.000 vozil, trenutno na leto okoli 3000 osebnih in lahkih tovornih avtomobilov. K tej osnovni dejavnosti, to je prodaja, sodi še servisiranje vozil Hyundai. O podjetju in razmerah na hrvaškem avtomobilskem trgu smo se pogovarjali z direktorjem podjetja **Borisom Antolovićem**.

Kako to, da se je Gorenje, ki je sicer bolj znano po proizvodnji in prodaji bele tehnike, odločilo tudi za prodajo avtomobilov, kar je vendarle specifična dejavnost?

- Gorenje je skupina, ki se zaveda, da je za rast potrebna širitev poslovanja tudi na področja izven bele tehnike, se posebej, če si na borzi in če želiš biti zanimiv za vlagatelje. Področje bele tehnike pa velikim rasti ne dovoljuje, zato gre Gorenje tudi v druge programe in tu išče priložnost za nove posle. S prodajo avtomobilov Hyundai se je Gorenje začelo ukvarjati po razpadu nekdanje skupne države. Leta 1989 je avtomobile te južnokorejske tovarne na področju bivše Jugoslavije začel prodajati Slovenijalec, ko pa je Jugoslavija razpadla, Slovenijalec ni uspel pokriti novonastalih držav. Gorenje - kot sistem, ki ima izkušnje in mrežo enot na področju bivše Jugoslavije, in kot kupec nekaterih komponent, ki jih je izdeloval Hyundai - je takrat začetno priložnost in začelo ta posel na Hrvaškem. Najprej smo bili do leta 1999 v okviru Gorenja Zagreb, zdaj pa smo samostojno podjetje v okviru skupine Gorenje. Na leto ustvarimo okoli 33 milijonov evrov prometa in imamo 40 zaposlenih.

Zdaj se menda širite tudi proti jugu, v Srbijo in Črno goro?

- Naše krovno podjetje ima veliko prednost, ker je navzoče na tem trgu, dobro poznamo ta trg, tam imamo tudi razvejano prodajno in servisno mrežo. V Hyundaiu so to opazili in nam ponudili možnost, da razširimo posel in od lani smo začeli tudi za Srbijo, Črno goro in Kosovo.

Kakšen je hrvaški avtomobilski trg?

- Proti mojim pričakovanjem prodaja avtomobilov na Hrvaškem vsa leta raste, trenutno smo na ravni 82 tisoč novoregistriranih osebnih in lahkih komercialnih vozil na leto, kar pomeni, da se prodaja vsako leto poveča za okoli 6 odstotkov. Glede na gospodarske razmere je dogajanje na avtomobilskem trgu vsekakor presenetljivo.

Po nekaterih ocenah smo pri vrhu in se bo v kratkem prodaja avtomobilov zaradi gospodarske krize in nizke kupne moči prebivalstva obrnila navzdol. So pa tudi druge ocene, ki temeljijo na dejstvu, da je vozni park na Hrvaškem star - povprečna starost vozil je več kot 11 let - in da se bo moral ta park pomlajevati. Po teh napovedih naj bi vsako leto na novo registrirali okoli 100 tisoč vozil, da bi lahko pomladili vozni park.

Kolikšen je delež Hyundaija in kateri segment trga pokrivata?

- Naš delež se giblje med 3,5 in 4 %, do letos smo bili najbolje prodajana ne-evropska znamka na Hrvaškem, zdaj smo izenačeni s Toyoto. Hyundai je proizvajalec, ki ima vozila v vseh segmentih, seveda pa je prodaja skoncentrirana v teh najnižjih razredih, kar je značilnost tega tržišča. Okoli polovica vseh prodanih vozil v državi je "B" segment, to so Renault Clio, Fiat Punto in Hyundai Getz, če k temu dodate še "A" segment, kamor sodijo še manjši avtomobili, je to 55%. Naslednjih 30% predstavlja nižji srednji razred, denimo Opel Astra, VW Golf, vse nad tem pa je prodaja minimalna. Biti moraš navzoč tudi v višjih razredih, ampak, če hočeš biti pomemben igralec na trgu, moraš konkurirati v nižjih razredih.

Kako ste se vi "znašli" na mestu direktorja podjetja?

- Jaz sem tukaj od leta 1999. Hrvaška je zanimivo tržišče, posel je velik izziv, je tudi izjemno "internacionalno" orientiran, saj delno komuniciramo s proizvajalcem, ki je v vseh Južni Koreji, deloma z njihovimi predstavništvi v Evropi, hkrati pa moramo imeti stalen stik s tržiščem oziroma našimi partnerji na Hrvaškem. Delo je vsekakor zanimivo in razgibano, okolje sicer še ni povsem stabilno, riziki so relativno veliki.

Ste imeli že prej izkušnje s prodajo avtomobilov?

- Ne, v bistvo sem prišel v Gorenje v začetku leta 1999 in bil po pol leta razporejen na ta posel, tako da izkušen na tem področju nisem imel.

Živite v Brežicah in se vozite vsak dan v službo v Zagreb. Imate stike z drugimi slovenskimi predstavniki tukaj ali s Slovenci, ki živijo na Hrvaškem?

- Moje bivanje na Hrvaškem je v veliki meri določeno s tem, da živim v Brežicah, kamor se praviloma dnevno vracam in kjer imam tudi družino. Tako seveda ostaja zelo malo časa za razna društva ali obisk prireditev v Zagrebu, čeprav nekaj tega je, zlasti v okviru Gorenja ali pa naše ambasade, ampak poslovne obveznosti in način življenja enostavno ne dopuščajo kakšnih bolj pogostih druženj.

DB

VINKO GLASNOVIČ:

DOLGOLETNI PEVOVODJA, PEDAGOG, SKLADATELJ

Pevski zbor zagrebskega Slovenskega doma je 17. oktobra leta 1990 prevzel profesor **Vinko Glasnovič**. V tistem obdobju so društvo pretresala številna nesoglasja, prav pevski zbor pa je bil tisto jedro članov, ki je ohranilo društvo pri življenju in preprečilo popoln razkol med članstvom. Po nastopu na reviji zagrebskih amaterskih zborov leta 1994 je nezadovoljen s kakovostjo pevskega zbora odstopil. Na željo starejših članov pa je prevzel vodenje skupine pevcev, iz katere je kmalu nastal pevski zbor duhovne sekcije Anton Martin Slomšek. Vodi ga še zdaj.

Vodite slovenski pevski zbor, čeravno niste slovenskega rodu?

Sem Hrvat in kristjan - katolik. Rodil sem se 6. septembra leta 1933 v Janjevu, kjer sem preživel otroška leta. Oče je bil kovač, kot samouk glasbenik se je ukvarjal s tamburaško glasbo, v cerkvi pa je igral harmonij in vodil cerkveni pevski zbor. Vodil je tudi pevski zbor v Janjevu. Tako sem še sam začel igrati na tamburico in harmonij. Kot otrok sem igral na otroških mašah. Tedaj je bil župnik kapucin iz Bolgarije **Samuel Rončev**, pozneje pa selezija-
Karlo Gold. Po končani osnovni šoli sem se šolal na gimnaziji v Skopju. Stanoval sem v dijaškem domu sv. Josipa, kjer je bila kapelica in sem tam nadaljeval z igranjem pri mašah. Leta 1948 sem prišel v Zagreb in se vpisal v glasbeno šolo. Da bi se vzdrževal sem iskal štipendijo. Rekli so mi, naj si jo poiščem na Kosovu. Na Kosovu pa so mi pa rekli, da sem pač katolik in naj se za štipendijo pozanimam v Vatikanu. Ni mi preostalo nič drugega, kot da se sam najdem. Tako sem vodil pevske zbor "Nade Dimić", Doma učiteljske šole, Doma grafične šole ... Za plačilo so mi zagotovili prenočišče in hrano, za vodenje pevskega zbora "Sljeme", cerkve sv. Marka in sv. Katarine pa so me celo honorirali. Pogosto so me klicali župniki izven Zagreba. Rad sem se odzval. Kot dijak srednje šole smo imeli počitniški dom v Vrhniki, kjer sem nastopal s svojimi kolegi. V tem času so tam bili tudi pevci cerkvenega zbora iz Vrhnike. Ko je njihov pevovodja zbolel, so me zaprosili, naj vodim njihove vaje, ker so pripravljali oratorij za praznik Marijinega vnebovstaja. Po končani maši sem sprejemal čestitke za dobro izvedbo. Moram povedati, da sem ob tej priliki imel posebne težave. Namreč, ko je upravitelj počitniškega doma zvedel, da delam s cerkve-

nim zborom, mi je dal ultimatum: ali boš prenehal ali nazaj v Zagreb! Pa so mi nastanitev pač našli pevci. Tako se je to obdobje mojega šolanja vendarle srečno končalo. Tedaj sem spoznal dr. F. Kimovca, ki me je povabil v goste.

Kakšna je bila vaša nadaljnja življenska pot?

Ko sem končal z obveznim vojaštvom, sem se znašel v Sarajevu. Tam sem delal v gledališču kot član opernega zbora. Pel sem tudi manjše vloge. Spoznal sem rektorja ljubljanske glasbene akademije **Julija Betetta**, ki me je povabil na študij v Ljubljano. Odzval sem se in končal študij petja, dve leti pa sem poslušal predavanja o dirigiranju pri prof. **Cirilu Cvetku**. Deloval sem kot profesor na šolah v Zagrebu, v Bjelovaru pa sem bil štiri leta ravnatelj glasbene šole. V svojem mandatu sem ustanovil področne glasbene šole v Daruvarju, Grubišnem Polju in Vrbovcu. Niti v Bjelovaru nisem miroval kot dirigent, vodil sem tamkajšnji obrtniški pevski zbor "Golub". Čez štiri leta sem odšel v Zagreb, nadaljeval pa sem sodelovanje z bjelovarskim zborom "Golub". Jeseni leta 1968 sem prevzel vodenje zbora prosvetnih delavcev "Ivan Filipovič". V začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja sem imel neprijetnosti s tedanja oblastjo. Zapustil sem profesorsko mesto in postal član pevskega zbora na zagrebskem Radiu. Osem let pozneje sem bil imenovan za direktorja šole v Sv. Ivanu Zelini, kakšen mesec pozneje pa za direktorja šole v izgradnji v Trnovčici. Ko je bila šola zgrajena, sem bil izbran za njenega direktorja. Ko sem leta 1993 začel imeti težave z zdravjem, sem se upokojil. Celo življenje od šolanja do upokojitve sem dirigiral celi vrsti pevskega zborov. Mogoče je pomem-

bno k naštetim dodati znane pevske zборе kot so "Matija Gubec", "Vinko Jedut", "Ivan Goran Kovačič" (moški sestav), "Ivan Filipovič" ter "Zvonimir" in "Slovenski dom", kje sem dirigent še sedaj.

Kakšen je bil program teh zborov in koliko ste imeli nastopov?

O številu nastopov je zelo težko govoriti, še zlati, ker smo veliko nastopali v tujini, v Avstriji, Češki, Madžarski, Italiji, Nemčiji, Belgiji, Franciji, Švedski in seveda tudi v Sloveniji, kjer redno gostujemo z zborom "A.M. Slomšek" Slovenskega doma. Program je bil odvisen od zbora. Največ smo izvajali domače skladatelje: **Lisinskega, Eisenhuta, Fallerja, Vilharja, Zajca, Hatzeja, Odaka, Gotovca, Matetič-Ronjigova, Žganca...** Od tujih avtorjev pa **Gallusa, Handla, Haydna, Mozarta, Bethovna, Gounoda...**

Vaše vodenje pevskega zbora v Slovenskem domu se približuje jubilejnu 15. letu. Kaj nam lahko poveste o tem obdobju?

O tem bi morali povprašati pevce. Lahko pa navedem misel iz pisma ene pevke: "Težko je najti besede o našem dirigentu, profesorju Glasnoviču, glasbeniku z dušo, telesom in glasom ... Meni osebno so profesorjeve vaje terapija. Nikjer se nisem tako sprostil, kakor pri njegovih pevskehih vajah". Program skušam prilagoditi kakovosti zbora in njegovi sestavi. Morate vedeti, da so člani pevskega zbora "A.M. Slomšek" stari od 50 do 90 let. Zato tudi izbiram in skladam skladbe, ki so primerne njihovim zmožnostim. Primernost izbora dokazujejo uspehi na revijah duhovnih zborov v Sloveniji, kjer smo dobro sprejeti; verjetno so nas tudi zato povabili v Sentjernej, kjer bomo nastopali 25. januarja. Drugače pa vsako drugo nedeljo pojemo pri slovenski maši v cerkvi Ranjenega Jezusa v Zagrebu. Tu pa tam gostujemo v Sloveniji, če nam nastope organizira gospa **Martina Koman**.

Skladanje je tudi vaše ustvarjalno delo!

Nedavno je bila izvedena moja poema Vukovarju. Napisal sem Kantato Zvonimirju, Kantato Branimirju, Kantato o Anteju Starčeviću, "Kralj vjekova zove". Potem pesmi na besedila Dragutina Domjanica, A.G. Matosa, zbirko cerkvenih pesmi in maš ter pesmi na besedila A.M. Slomskega, F. Prešerna in nadškofa Batista.

Diplomirali ste petje. Ali se ukvarjate tudi s solo petjem?

Prav rad zapojem. Na primer, če je to potrebno v zborih, ki jih vodim. Ali pa, če me kdo pokliče, da pojem v cerkvi na poroki ali ob kakšni drugi priložnosti... 30. novembra sem imel na primer reprizni koncert v kapucinski cerkvi v Zagrebu.

Kakšni so vaši nadaljnji načrti?

Letos bomo z zborom "Kralj Zvonimir" gostovali v Boki Kotarski. Med drugim bomo peli mašo Bokeljski zvonovi, ki sem jo skladal. Želim si, da bi duhovni zbor "A.M. Slomšek" še uspešno nastopal, tudi v Evropskem domu, kjer smo se že uspešno predstavljali, in seveda na slovenskih mašah, v Sloveniji, na romanjih in podobno.

Silvin Jerman

NI MIRU V SLOVENIJI

Zgodba o izbrisanih (prebivalci Slovenije, ki so bili leta 1992 nezakonito črtani s seznama stalnega prebivalstva) in zapleti z izgradnjo džamije v Ljubljani so kot povest o jari kači. Skorajda ne mine teden, da se ne bi zgodil kak pravno-politični preobrat ali novi zaplet. Tako po več kot pol leta intenzivnih razprav in treh odločbah ustavnega sodišča še vedno ni povsem jasno, kakšen status bo dobilo 18.305 izbrisanih. Desnosredinski politiki se namreč ne strinjajo, da bi se njihov položaj uredil za nazaj in zato zahtevajo glasovanje ljudstva o tej zadevi, čeprav so ustavni sodniki nedvoumno sporočili, da bi bil referendum brezpredmeten, ker morajo izbrisani tako ali tako dobiti nazaj svoj status.

Skupna točka zapletov z izbrisanimi in gradnje džamije niso le zahteve po referendumih, ampak tudi rastoča nestrpnost do manjšinskih skupin, na katero opozarjajo tako v slovenski civilni družbi kakor v mednarodnih organizacijah. Za največji škandal ni poskrbel prvak nacionalistov **Zmago Jelincič**, ampak ljubljanski odbor Slovenske ljudske stranke, ki je gradnjo džamije v slovenskem glavnem mestu povezal z zloglasno Al Kaido in trgovino z drogami. Slovenski mufti **Osman Đogić** je napovedal, da bo islamska skupnost, če bo pobudnikom referenduma uspelo zbrati zadostno število glasov za nadaljevanje referendumskega postopka o gradnji džamije, na ustavno sodišče vložila zahtevo za presojo ustavnosti takega referenduma.

Na nestrpnost v Sloveniji je opozoril tudi poslanec italijanske manjšine v državnem zboru **Roberto Battelli**. Odstopil je s položaja predsednika parlamentarne komisije za narodnosti in kot glavne razloge za svoje

dejanje navedel asimilacijo in pritiske, ki jih doživljajo pripadniki italijanske in madžarske manjšine. Opozoril je na skrb zbujajoč problem asimilacije pripadnikov obeh narodnosti, ki se je pokazal tudi v zadnjem popisu prebivalstva, ko se je za pripadnike italijanske narodnosti opredelilo za več kot 20 odstotkov manj ljudi kot leta 1991, prav tako pa se je število pripadnikov madžarske narodnosti v zadnjih 20 letih skorajda prepolovilo. Tudi zaradi tega je komisija pred časom sklenila, da bo v sodelovanju z vlado pripravila resolucijo o narodnih skupnostih, vendar vlada v devetih mesecih po njihovi pobudi ni zmogla odgovora na ta predlog. Battelli je sicer pričakoval, da bo vlada predlagala konkretne ukrepe, zato je njegov odstop na nek način tudi sporočilo vladi, naj problematiki manjšin posveti več pozornost.

Javni poziv svetovno znane flavtistke **Irene Grafenauer** je sprožil veliko zanimanje za darovanje kostnega mozga. Pri državnemu zavodu za transfuzijsko medicino se je prijavilo na stotine darovalcev. Na svojo bolezen, hudo obliko levkemije, je opozorila v predsedniški palači 22. decembra lani, kjer ji je predsednik države **Janez Drnovšek** podelil najvišje državno odlikovanje, zlati častni znak svobode Republike Slovenije. Glasbenici lahko življenje reši le presaditev kostnega mozga. Že v muenchenski bolnišnici so iskali primerne darovalca v svetovnem registru, kjer je približno devet milijonov ljudi, vendar še niso našli primerne. Grafenaurjevi so nemški zdravniki povedali, da je možnost najti ustreznega darovalca v razmerju ena proti 40.000, v Ljubljani pa menijo, da je to razmerje ena proti 25.000. Sicer so se v javnosti razširila tudi mnenja, da je Grafenaurjeva le še ena v vrsti žrtev radioaktivnega sevanja iz azbestnih sten na akademiji Mozarteum v Salzburgu, kjer je slovenska flavtistka redna profesorica.

Peter Zerjavič

KAJ JE NOVEGA V SLOVENSKO-HRVAŠKIH ODNOSIH?

ZAGREB - Kljub nasprotovanju Ljubljane in pozivom Bruslja je sabor 3. oktobra sprejel odločitev o razglasitvi ekološko ribolovne cone na Jadranu (ERC), z začetkom veljavnosti čez eno leto. Slovensko zunanje ministrstvo je v Zagreb poslalo protestno noto.

RIM, LJUBLJANA - Slovenski premier **Anton Rop** je 4. oktobra v Rimu ob robu medvladne konference izrazil zaskrbljenost zaradi enostranske odločitve Hrvaške, saj ta ni v duhu evropskega načina sprejemanja odločitev. Tako stališče je izrazil tudi predsednik Evropske komisije Romano Prodi, s katerim je imel Rop na temo kratke pogovor. Slovenski predsednik **Janez Drnovšek** pa je dejal, da Hrvaška nadaljuje svoje aktivnosti, ne da bi pri tem upoštevala priporočila Evropske komisije ter pričakovanja svojih sosed Italije in Slovenije.

RIM/ZAGREB - Slovenski in italijanski zunanji ministri, **Dimitrij Rupel** in **Franco Frattini** sta se 6. oktobra dogovorila, da bo svet EU za splošne zadeve in zunanje odnose sprejel deklaracijo, ki bo Hrvaški dala znamenje, naj pri svojem ravnanju upošteva

načelo multilateralnosti in spoštuje evropska merila sodelovanja. Hrvaški predsednik **Stipe Mesić** je zatrdil, da razglasitev ERC "ne škoduje niti Italiji niti Sloveniji, prav gotovo pa koristi zaščiti Jadrana".

LJUBLJANA - Na slovensko-hrvaški meji sta 6. oktobra začela obratovati maloobmejna prehoda - Krmačina-Vivodina in Planina v Podbočju-Novu Selo Žumberačko.

ZAGREB - Hrvaško zunanje ministrstvo je 7. oktobra odgovorilo na slovensko noto. "Razglasitev ERC ni konec, temveč začetek dialoga, zato je treba delovati ofenzivno, pojasnjevati naš položaj in se pogovarjati z italijanskimi in slovenskimi predstavniki", je dejal namestnik hrvaškega zunanjega ministra Ivan Šimonovič.

LJUBLJANA - Slovensko zunanje ministrstvo je 8. oktobra sporočilo, da so stališča, ki jih je zapisalo hrvaško zunanje ministrstvo v zadnji noti, nesprejemljiva, saj Hrvaška odreja Sloveniji teritorialni izhod na odprto morje, ki ga Slovenija ima.

STRASBOURG - Na zaslišanju v zvezi s tožbo treh hrvaških varčevalcev nekdanje zagrebške podružnice Ljubljanske banke proti Sloveniji na Evropskem sodišču za človekove pravice 9. oktobra so slovenski predstavniki zelo solidno predstavili argumente. To je povedal visoki predstavnik RS za vprašanja nasledstva **Rudolf Gabrovce**.

ZAGREB/BRUSELJ - Hrvaški premier **Ivica Račan** je 7. oktobra izjavil, da trdno stoji za odločitvijo hrvaškega sabora o razglasitvi ERC, morebitne zaostritve iz Bruslja ga ne skrbijo, slovenski odziv pa je pričakovan. Predsednik Evropske komisije Romano Prodi pa je v zvezi z razglasitvijo ERC izjavil, da enostranske odločitve vedno pripeljejo do težav.

ZAGREB - V saboru so 7. oktobra nenapovedano razpravljali o predlogu hrvaške vlade za vojaško vajo Slovenske vojske na poligo-

nu nedaleč od Slunja. Večina poslanskih skupin je menila, da Hrvaška svojega ozemlja ne bi smela dati na razpolago drugim državam za vojaške vaje, ki niso v okviru zveze NATO ali Partnerstva za mir. Naslednji dan je slovensko obrambno ministrstvo odločilo, da bo usposabljanje potekalo na slovenskem ozemlju.

ČRNOMELJ - 10. oktobra so v Sodevcih v Beli krajini odprli 12. maloobmejni prehod na slovensko-hrvaški meji. Ob tej priložnosti so se sešli župani slovenskih in hrvaških obmejnih občin, ki so menili, da lahko obe državi uspešno sodelujeta po evropskih načelih tudi po vstopu Slovenije v EU.

LJUBLJANA - Slovensko zunanje ministrstvo je 23. oktobra odgovorilo na zadnjo hrvaško noto in poudarilo, da Slovenija ima teritorialni izhod na odprto morje in pravico do razglasitve lastne izključne ekonomske cone ali zaščitne ekološko-ribolovne cone.

KARLOVEC - Mešana komisija za izvajanje sporazuma o obmejnem prometu in sodelovanju med Slovenijo in Hrvaško (SOPS) se je 23. oktobra v Vivodini dogovorila, da bo od skupno 27 maloobmejnih prehodov, ki jih predvideva SOPS, do konca leta končanih 25, dva pa bodo postavili leta 2004. KOPER - V Brezovici pri Kopru, kjer naj bi v skladu s SOPS zgradili maloobmejni prehod, je 28. oktobra hrvaška policijska patrulja ustavila delo gradbenikov, ki so kopali temelje, češ da prehod gradijo na hrvaškem ozemlju. Vodja slovenskega dela mešane komisije za izvajanje SOPS Vojko Kuzma je dejal, da omenjeno območje nedvomno leži na slovenskem ozemlju.

BRUSELJ - Slovenski kmetijski minister **Franci But** je 3. novembra evropskega komisarja za kmetijstvo **Franza Fischlerja** obvestil, da Hrvaška v New Yorku izvaja aktivnosti za notifikacijo odločitve o razglasitvi ERC v Jadranu, ki pa bo imela podlago v izključni ekonomski coni, saj mednarodno pravo omogoča samo to.

ZAGREB - Na posvetovanjih med obrambnima ministrstvom Slovenije in Hrvaške na ravni državnih sekretarjev so 3. novembra ugotovili, da je obrambno sodelovanje med državama dobro in intenzivno.

LJUBLJANA - Ribiški inšpektor v Kopru je 6. novembra potrdil, da je umaška ribiška zadruška Sargus razširila svoje školjčiče pri Kanegri. MZZ je ta incident ocenil kot resno incidentno situacijo.

TRDINOV VRH - Kandidat HSP na parlamentarnih volitvah na Hrvaškem **Slaven Letica** je 6. novembra prišel k vojašnici na Trdinovem vrhu, oblečen v oblačila hrvaškega bana Josipa Jelačića. Po ocenah MZZ dejanje predstavlja kršitev dogovora o izogibanju incidentnim situacijam.

UMAG - Savudrijski ribiči so 6. novembra slovensko ladjo Pomorske šole iz Pirana obtožili, da je izzvala nov incident, ko je prečkala razmejitveno črto v Piranskem zalivu in plula ob Kanegri.

LJUBLJANA/ZAGREB - Slovensko zunanje ministrstvo se je 6. novembra zavzelo za večstranske pogovore vseh zainteresiranih držav ob Jadranu po konferenci o ribištvu v Sredozemlju v Benetkah. Hrvaška pa je sporočila, da se v vprašanih o širitvi hrvaške jurisdikcije na Jadranu zavzema za dialog z Italijo, z vsemi zainteresiranimi državami in Evropsko komisijo.

LJUBLJANA - Stalna misija Slovenije pri ZN je 7. novembra generalnemu sekretarju ZN Kofiju Annanu izročila noto kot odgovor na hrvaško notifikacijo ERC na Jadranu in Generalno skupščino ZN seznaniła s slovenskimi stališči. V noti piše, da Slovenija ima teritorialni izhod na odprto morje in pravico do razglasitve lastne izključne ekonomske cone ali ERC.

LJUBLJANA - Zunanje ministrstvo je 7. novembra protestiralo zaradi povečanja gojišča školjk v Piranskem zalivu. ZAGREB - Več kot polovica Hrvatov meni, da ima Hrvaška med soses-

dami najslabše odnose s Slovenijo, je pokazala raziskava, ki jo je novembra za hrvaško vlado izvedla agencija Puls.

ZAGREB - Hrvaška vlada se je 13. novembra odločila začeti s pripravami na postopek arbitraže o morski meji s Slovenijo. Slovenska stran je to odločitev označila kot predvilo poteto in opozorila, da dogovor o arbitraži nikakor ni enostaven.

ZAGREB - Hrvaška je 19. novembra Sloveniji poslala odgovor na njene diplomatske note, v katerem je izrazila "obžalovanje zaradi zavrnitve dvostranskega dialoga na visoki ravni" o širitvi jurisdikcije na Jadranu.

LJUBLJANA/ZAGREB - Zunanji minister **Dimitrij Rupel** je 24. novembra, po volitvah na Hrvaškem izjavil, da pričakuje dobro sodelovanje tudi z novo hrvaško vlado. Premier **Anton Rop** pri reševanju odprtih vprašanj ne namerava odstopati od parafranegega sporazuma o meji. Predsednik HDZ Ivo Sanader pa je napovedal, da bo Ljubljani za rešitev odprtih vprašanj ponudil dvostranske pogovore, če z njimi ne bodo prišli do rešitve, pa je možna arbitraža.

LJUBLJANA - Zunanje ministrstvo je 1. decembra zavrnilo hrvaške navedbe, da Slovenija odklanja dvostranski dialog o zaščiti Jadrana na visoki politični ravni.

OBREŽJE - Premier **Anton Rop** je 1. decembra slovesno odprl posodobljen mednarodni mejni prehod. Gre za največji cestni mejni prehod na prihodnji jugovzhodni zunanji meji EU, na katerem bodo vzpostavljeni schengenski varnostni sistem ter carinski, veterinarski, fitosanitarni in zdravstveni nadzor.

BRUSELJ - Predsednik Evropske komisije **Romano Prodi** je 2. decembra po pogovoru s slovenskim premierom **Antonom Ropom** izrazil upanje, da bosta Slovenija in Hrvaška uspeli rešiti medsebojna odprta vprašanja oziroma probleme.

LJUBLJANA/ZAGREB - Državni zbor je 19. decembra soglasno podprl predlog zakona o

dopolnitvah pomorskega zakonika, ki vzpostavlja notranjepravno podlago za razglasitev morskih pasov. Hrvaška se je odzvala s protestno noto, v kateri je opozorila, da je ta poteza v nasprotju z mednarodnim pravom in načeli sodelovanja sredozemskih držav. Slovenski premier pa je dejal, da Slovenija nima do Hrvaške nobene ozemeljske pretenzije.

ZAGREB - Predsednik HDZ in mandat za sestavo nove hrvaške vlade **Ivo Sanader** je 21. decembra izjavil, da mu ni ljubo zaostrovanje odnosov s Slovenijo.

LJUBLJANA - Slovensko zunanje ministrstvo je 22. decembra odgovorilo na hrvaško protestno noto in ponovilo, da ima Slovenija teritorialni izhod na odprto morje in pravico do razglasitve lastne izključne ekonomske cone ali zaščitne ERC.

LJUBLJANA/ZAGREB - Predsednik vlade **Anton Rop** je 23. decembra predsedniku HDZ

Ivo Sanaderju čestital ob imenovanju na položaj predsednika hrvaške vlade. Slovenski premier je pri tem izrazil upanje, da se bodo dobrososedski odnosi še okrepili ter da bosta državi našli rešitve za odprta vprašanja.

ZAGREB - Novi predsednik hrvaške vlade **Ivo Sanader** je za TV Slovenija na vprašanje, kako bi bilo mogoče vrniti zaupanje v odnose med državama, menil, da predvsem s "odkritimi, prijateljskimi odnosi".

Peter Žerjavič

FRANČIŠKA PETELINŠEK SI ZASLUŽI VEČJO POZORNOST

Minilo je deset let od smrti **Frančiške Petelinšek**, Slovenke, hrvaške samorasle likovne umetnice. Pred kratkim so v Galeriji Mirko Virius Hrvatskega društva samorastniških umetnikov (Hrvatskog društva naivnih umjetnika) v Zagrebu razstavili 63 skulptur **Frančiške Petelinšek** iz osebne zbirke dr. **Vladimirja Slavička**.

Od Sv. Pongraca do Duga Rese

Frančiška Petelinšek je bila rojena 9. aprila leta 1905 v Sv. Pongracu pri Celju. Že v otroštvu ji je umrla mati. Po pripovedovanju je bila njeno prvo umetniško ustvarjanje - pesništvo. Napisala je pesem *Sirota*, v kateri je žalovala za izgubljenjo materjo. Verjetno zato, ker ni imela igrač kot drugi otroci, je že kot deklica sama izdelovala lutke iz lesa. Končala je samo štiri razrede osnovne šole. Ker se je morala sama preživljati, je šla s trebuhom za kruhom in se leta 1930 ustavila v Dugi Resi pri Karlovcu. V Dugi Resi je bila že razvita tovarna bombažne industrije (Pamučna industrija Duga Resa), kjer se je zaposlila kot tekstilna delavka. In stanovanje? Našla ga je v prostorih starega zaluščenega mlina na prelepem slapu reke Mrežnice. Bivalni pogoji so bili povsem drugačni od romantičnega okolja, narave in stare stavbe mlina, ki si zasluži uvrstitev med spomenike kulturne dediščine. Tu je živel skoraj štiri desetletja. Ko je postala znana kot likovna samorastnica, je dobila garsonjero v stanovanjski hiši v Dugi Resi. V pozni starosti so zanjo skrbeli v Domu upokojencev v Karlovcu, kjer si je uredila kotiček za izdelavo majhnih skulptur. Ko je bil Karlovec v devedesetih letih prejšnjega stoletja pod stalnim granatiranjem, so **Frančiško** zopet premestili na varno, v Dugo Reso, kjer je umrla leta 1993. Tam je tudi pokopana.

Od začetka umetniškega ustvarjanja do Evrope

Kdaj se je **Frančiška Petelinšek** porodila zamisel za prvo skulpturo, ni znano. Zagotovo je svoj prvi kipec izdelala konec leta

1962, ko se je že bližala šestemu desetletju svojega življenja. Zgodba pravi, da je **Frančiška** deset dni prej pri železniški progi našla nož z aluminijastim ročajem in daljšim rezilom. S tem grdim, nerodnim nožem je naredila številne skulpture iz lesa. Tu in tam je svoje kipec prinesla naprodaj na karlovški trg. Opazil jih je svetovno znani karlovški likovni samorastnik **Petar Grgec**. Prav on je znanega zbiratelja samorastniške umetnosti **Gerharda Lediča** povabil, naj si ogleda **Frančiškine** figure.

Ledič je bil nad umetninami prijeto presenečen. Tako se je začel širiti glas o izjemni kiparski samorastnici. Širši javnosti se je **Petelinškova** predstavila leta 1970 v Kostanjevici na Krki na razstavi kiparjev samorastnikov Jugoslavije. Zanimivo je, da je razstavila enako štivilno umetnin kot drugi, veliko bolj znani umetniki. Zanimivo je tudi, da je bila najstarejša udeleženka, saj je tedaj že napolnila 65 let. A je bila - paradoksalno - po osemletnem ustvarjalnem stažu verjetno najmlajša razstavljalka. Tu se je uresničil pregovor: nikoli ni prepozno. V starosti je ustvarjala več kot trideset let. Po Kostanjevici na Krki se je začel **Frančiškin** pohod po državi in tujini.

Leta 1971 je imela prvo samostojno razstavo v Kar-

lovcu v organizaciji Centra za izobraževanje odraslih (Centar za obrazovanje odraslih) v karlovškem Mestnem muzeju. Ob tej priliki je razstavila 20 skulptur, ki jih je izdelala iz vrbovega lesa in obarvala. Skulpture so predstavljale in se imenovala *Matija Gubec*, *Tahi*, *Mojzes*, *Beduin*, *Tri sosede*, *Podravkin petelin*, *Baba Kata* ... Sledile so samostojne razstave v Svetozarevu, Sevnici, Dugi Resi, Zagrebu. Vrstile so se skupinske razstave: Trebnje, Videm Krško, Zlatar, Samobor, Ernestinovo, Velika Gorica ... Leta 1972 ji je Galerija Biškupić in Kuttler odprla vrata v tujino. Predstavila se je v Muensteru - v okviru razstave Naivna umetnost v Jugoslaviji (Naive Kunst aus Jugoslawien). Sledili so Gradec, Dunaj, Željezo, Pariz, Italija. Ob pariški razstavi so njeno kratko biografijo objavili v obširni knjigi *La' rche de noe* et les naifs (Nojeva arka in njeni samorastniki). Komentar o jugoslovanskih udeležencih je za to knjigo napisala Slovenka **Irena Polanec**.

"Baka Petelinšek"

Za njene samostojne in skupinske razstave so skrbeli številni organizatorji, saloni in galerije samorastnikov in izvirnih likovnih ustvarjalcev. Ni odveč, če se pove, da se je udeležila tudi razstav v organizaciji Zgodovinskega muzeja Hrvaške (Povijesni muzej Hrvatske). Posebno vlogo je pri predstavljanju del **Frančiške Petelinšek** odigral karlovški ZILIK - Zimska likovna kolonija, ki jo vsako leto organizira Otroški dom V. Nazor (Dječiji dom "V. Nazor"). Te kolonije se je udeleževala več kot deset let. Priključena je bila med udeleženci kolonije, predvsem pa med otroci iz otroškega doma, kjer so v spomin nanjo eno od sob poimenovali "Baka Petelinšek". "Baka Petelinšek" je bilo pač splošno znano ime za **Frančiško**. Na ZILIK-u se je spoznala in družila z znanimi akademskimi likovnimi umetniki. Vsi so jo imeli radi, saj je bila družabne narave, njeno ustvarjanje je bilo prav posebno.

Posebnosti ustvarjanja

Frančiška Petelinšek je poseben likovni fenomen. Najprej zato, ker je ustvarjati začela šele v poznih letih. Seveda pa tudi zato, ker je razvila svojevrstno tehniko oblikovanja skulptur in njihovega barvanja v akvarelu s posebno lakirano glazuro. Od kod so se pojavili nenavadni leseni ljudje? Iz katerega neznane izhodišča? Lesu z nožem lesu in zopet vrnje-

no življenje. Petelinškova ni nikoli spremenila osnovne črte debilu. To bi bilo zanjo svetoskrunstvo. Tako so nastajale čudežne skulpture. V glavnem človeških likov. Pri tem je imela Petelinškova poseben smisel za grotesknosti in humor. Posebno so ji bili blizu portreti neznanih žensk, s poudarjenimi atributi ženskosti. Posebej pozorno je oblikovala lase. Ni prizanek niti moškim likom: različni debeluh, veseljaki, norci, brkači, pijanci ... Pri oblikovanju živalskih likov je bila Petelinškova bolj realistična. Zdi se celo, da je te like idealizirala. Tako sta na primer zajec in ptička popelšana v ljubki igrači. Njen pristop k oblikovanju je bil naslednji: če je imelo deblo zvito obliko, je bila takna tudi skulptura. Če so veje rasle navzven, so bile roke razpete. Prerezan voz je postal brazgotina na obrazu. Na koncu nastaja vtis, da se je Franciška v svojem ustvarjanju igrala kot v mladih letih, ko si je sama delala lesene igrače. Njeno udeležbo na razstavi je podpiral Petar Grgec, ki ni le umetnik, ampak poznavalec vrednosti samorastniških umetniških del. Franciški je pomagal pri določanju cene njenih izdelkov. Franciški pa to ni veliko pomenilo. Zanimanje za skulpture je bilo večje v krogu intelektualcev. Njena dela so našla prostor v njihovih zasebnih zbirkah. Franciška za svoja dela ni zahtevala visokih plačil. Nekateri nekorektni zbiratelji so to izkoriščali in celo vzeli brez plačila. Njene skulpture so tudi odkupljene za muzejske in galerijske prostore.

Slovenka

Franciška Petelinšek je imela ves čas stike s Slovenci. Družila se je tudi s člani karlovškega društva Slovenski dom - Triglav. Tudi jaz sem jo tam spoznal. Udeležil sem se dražbe njenih skulptur in jih daroval svojcem v Sloveniji, ki so jih postavili na vidno mesto v svojih stanovanjih. Petelinškova nikoli ni tajila, da je slovenskega rodu. Poudarjala je, da je Slovenka in da ji je ime Franciška. Ni pa se jezila, če so jo imenovali Franciska. Da je slovenskega rodu, ni niti mogla zanikati, saj sta jo v pogovoru izdala naglas, pa še kakšna slovenska beseda. Zaslužila bi si več pozornosti za svoje umetniško ustvarjanje. Umik iz anonimnosti. Zasluži si vidnejši položaj v vrsti Slovencev, ki so pomembno prispevali k hrvaški likovni umetnosti in ki so bili pomembni za Hrvaško. Zasluži si, da jo spoznajo tudi Slovenci na Hrvaškem.

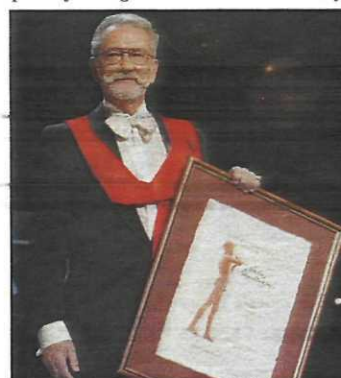
Silvin Jerman

BORŠTNIKOV SREČANJE 2003

Maribor vsako leto oktobra zaživi. Letos še posebej, saj je v hudi konkurenci vseh slovenskih mest prejel prvo nagrado za najbolj urejeno in čisto mesto. Potem je RTV Slovenija ob praznovanju 75 let radijskega in 30 let televizijskega programa podelila Ježkovo nagrado. Lavreat je bil Črt Škodlar, poklicni igralec, animator, režiser, satirični komentator, scenarist, pianist in - če niste vedeli - tudi član našega Slovenskega doma. Čestitamo od srca! In končno, jeseni je bil Maribor gledališka prestolnica Slovenije, kajti tu je potekalo 38. Borštnikovo srečanje. Ime je dobilo po prvem profesionalnem gledališkem igralcu Ignaciju Borštniku, ki velja za utemeljitelja slovenskega gledališča. V desetih festivalskih dneh se je zvrstilo prav toliko tekmovalnih predstav, potem je bil tu še spremljevalni program, ki je vključeval predstave, strokovne pogovore, simpozij ob 80. letnici igralke Štefke Drolc, predstavitev knjige Poldeta Bibiča in Daliborja Foretića, gledališkega kritika, teatrologa, novinarja, rednega gosta in sooblikovalca Borštnikovega srečanja, ki je ta festival, kot je povedala njegova vdova Davorka Foretić, "čutil za svoje duhovno zatočišče, na tem festivalu je našel mir in srečo ter ljudi, ki jih je imel rad." Predstave na letošnjem srečanju so bile na visoki gledališki ravni. Nastopala so gledališča iz vse Slovenije, ne samo iz osrednjega gledališkega prostora iz Ljubljane, kar kaže, da je kakovost najvišjih gledaliških dosežkov v Sloveniji kar pravično porazdeljena po celem ozemlju. Ne morem pa verjeti, da iz celotne produkcije mariborske in celjske drame selektor ni izbral niti ene predstave! In kako je strokovna žirija ocenila letošnje srečanje in utemeljila letošnje nagrade? "Predstave, uprizorjene v tekmovalnem sporedu 38. Borštnikovega srečanja so prinesle ustrezno informacijo o gledališki ustvarjalnosti na Slovenskem v sezoni 2002/3. Zastopane so uprizoritve klasične, moderne in sodobne evropske dramatike, ob njih pa tudi en izviren avtorski projekt." In kdo so nagrajenci? Nagrada za najboljšo predstavo v celoti je pripadla predstavi Zabava za rojstni dan Harolda Pinterja v režiji Vita Tauferja in v izvedbi Prešernovega gledališča Kranj. Nagrado za režijo je prejel Janusz Kica za režijo Shakespearevega Sna kresne noči v izvedbi Primorskega dramskega gledališča iz Nove

Gorice. Tri enakovredne igralske nagrade so prejeli: Ivo Ban za vlogo Porfirja Petroviča v predstavi Zločin in kazen F.M. Dos-tojevskega v uprizoritvi Primorskega poletnega festivala; Veronika Drolc za naslovno vlogo v predstavi Schneewittchen Roberta Walserja in Ivica Buljana, v uprizoritvi Mini teatra in Cankarjevega doma; Nataša Barbara Gračner za vlogo Helene v Hauptmannovi drami Pred sončnim vshodom, v uprizoritvi SNG Drama Ljubljana. Nagrado za mlado igralko je prejela Alida Bevk za vlogo Vilinčka v predstavi Sen kresne noči v izvedbi Primorskega dramskega gledališča iz Nove Gorice. In končno, nagrado občinstva je popolnoma zaslužno dobil maestrinalni igralec Radko Polić Rac za vlogo v predstavi Izbojševallec sveta v izvedbi ljubljanske Drame. Dobitnica Borštnikovega prstana je igralka Anica Kumer, članica Slovenskega ljudskega gledališča v Celju. Na celjskem odru je ustvarila domala vse vloge svoje bogate, tako raznovrstne in zaslužno nagrajevane umetniške poti. Nagrade: Borštnikovo srečanje, Sklad Staneta Severja, Prešernov sklad, Sterijeva nagrada ... Širokemu gledališkemu in TV avditoriju se je Anica Kumrova priljubila kot Helena v Partljicevi komediji Ščuke pa ni. Slovensko gledališče je z Anico Kumer dobilo izvrstno interpretirno, igralko z izostrenim poslušom za zven in pomen Cankarjeve dramske besede. Festivalne nagrade so podeljene, slavnostna govornica je bila kulturna ministrica Andreja Rihter, razglašena je dobitnica Borštnikovega prstana. Spet enkrat so se na tem srečanju zbrali najboljši slovenski režiserji in igralci, saj je to tekmovalno srečanje gledališč, igralcev in različnih gledaliških strokovnjakov, hkrati pa je to festival vseh, ki imajo gledališče radi. Za celotno organizacijo je kot dobra vila s svojimi prijaznimi sodelavci skrbela enkratna in nepopovljiva Olga Jančar.

Ivan Kunej

KULTURNA DOGAJANJA

33. VARAŽDINSKI BAROČNI VEČERI

Od 19. septembra do 10. oktobra so se v baročnem Varaždinu odvijali trinideseti Varaždinski baročni večeri (VBV) pod pokroviteljstvom hrvaškega predsednika **Stjepana Mešića** in Ministrstva kulture Republike Hrvaške ter pod ravnateljskim vodstvom maestra **Vladimirja Kranjčevića**. Svečana otvoritev se je odvijala v Hrvaškem narodnem gledališču v veliki koncertni dvorani. Slavnostni koncert je bil posvečen 10. obletnici Varaždinskega komornega orkestra, 90. rojstnem dnevu prof. **Marijana Zuberja** ter 80. rojstnem dnevu primadone **Nade Puttar Gold**. 20. septembra sta že tradicionalno nastopila Slovenski komorni zbor in Orkester slovenske filharmonije. Na sporedu je bil veličanstven oratorij Georga Friedricha Haendla (1685 - 1759) *Juda Makabejec*, za soliste, zbor in orkester v treh delih. Kot solisti so nastopili sopranistka **Philipa Hyde** v vlogi Izraelke, kontra tenorist **Charles Humphries** v vlogi Izraelca, tenorist **Marjan Trček** v vlogi Jude Makabejca ter basist **Jože Vidic** v vlogi Šimuna. Dirigiral je maestro **Vladimir Kranjčević**. Hrvaška televizija je predvajala celoten nastop eminentnega gostovanja iz

Slovenije. Naslednji večer so to delo ponovili v Ljubljani. 4. oktobra so bili v varaždinski katedrali Vnebovzvetja Blažene Device Marije na sporedu Davidovi psalmi Heinricha Schuetza (1585 - 1672). Nastopila sta Slovenski komorni zbor in Slovenski komorni orkester pod dirigentskim vodstvom maestra dr. **Mirka Cudermana**. Slovenski komorni zbor že deset let sodeluje na VBV. V teh desetih letih so izvajali dela G.F. Haendla, J. Skjajeviča, V. Jelčića, T. Cecchinija, J. S. Bacha, J. K. Dolara, G. Carissima, M. A. Charpentiera in G. P. Telemanna. Ta neverjetna programska inventura govori sama zase. Desetletno sodelovanje VBV s tem uglednim slovenskim zborovskim ansamblom je obogatilo festivalsko koncertno ponudbo, priča pa tudi o neverjetnih repertoarnih možnostih Slovenskega komornega zbora. Baročna glasba je samo eden od stilskih slojev v njegovem repertoarju. Pomembna je tudi superiorna glasbena izobrazba njegovega dolgoletnega umetniškega vodje dr. **Mirka Cudermana**, ki s čvrstim znanjem, okusom in selektivnostjo izbira repertoar, ki je zato zanimiv, poučen in relevanten. Leta 1995 in 2000 je bil Slovenski komorni zbor nagrajen za nagrado Ivan Lukačič. V okviru VBV je bila v varaždinski galeriji Zlati angel 17. septembra odprta razstava slik znanega slovenskega slikarja **Dušana Kirbiša** iz Ljubljane.

RAZSTAVA SLIK

MARJANA GUMILARJA

16. septembra je bila v Galeriji Forum odprta razstava slik **Marjana Gumilarja**. Soorganizator razstave je bila Galerija Božidar Jakac iz Kostanjevice na Krki. Marjan Gumilar se je rodil leta 1956 v Murski Soboti. V letih 1980-85 je študiral slikarstvo na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani in diplomiral pri **Gustavu Gnamušu**. Med leti 1991 - 2000 je večkrat študijsko prebival v Franciji, tudi s štipendijo nagradnega sklada Zorana Mušiča in

Ministrstva kulture Republike Francije. Živi in dela kot samostojni umetnik v Ljubljani. Razstavljal je po celi Sloveniji in tudi na tujem (Madrid, Amsterdam). V svojem najnovejšem ciklusu orbitalnih slik (predstavljenih za grebški publiki) se je osredotočil na površino slike, ki je eno edinstveno in kontinuirano polje. Na razstavi, ki je bila odprta do 10. oktobra, se je predstavil s 16 slikami.

KONCERT Z DIRIGENTOM BORUTOM SMREKARJEM

28. oktobra je v Muzeju Mimara v okviru koncertov Sfumato zboru HRT dirigiral **Borut Smrekar**. Na sporedu je bila Maša in D Antonina Dvoraka za soliste, zbor in orgle in Moteti Antona Brucknerja za zbor, soliste, orgle, trombone in kontrabas. Borut Smrekar se je rodil leta 1959 v Kostanjevici na Krki. Po končanem študiju prava, klavirja (**Dubravka Tomšič - Srebotnjak**) in dirigiranja (**Anton Nantut**) v Ljubljani se je izpopolnjeval na Hochschule fuer Musik na Dunaju. Od leta 1990 je asistent dirigiranja na ljubljanski Akademiji za glasbo ter zborovodja v SNG Opera in balet v Ljubljani. Leta 1993 je magistriral v zborov-

skem dirigiranju na Akademiji za glasbo. Leta 1997 je nadaljeval študij na Dunaju in Muenchnu ter doktoriral iz glasbene teorije (orkestracija). Od leta 1998 do 2001 je predaval na oddelku za muzikologijo Univerze v Ljubljani. Od leta 1998 je intendant in umetniški ravnatelj SNG Opera in balet v Ljubljani. Deluje pretežno na področju operne in oratorijske glasbe. O sodelovanju z zborom HRT je pojasnil: "Ko sem prvič v živo poslušal zbor HRT, me je navdušila njegova zvočna razkošnost, ki jo redko najdemo v severnih in zahodnih krajih. Zato sem se pri izbiri programa za ta koncert odločil za dela pozne romantike. Dvorakova Maša je veliki skladateljevo delo, v katerem ima zbor v celoti glavno in najvažnejšo vlogo. Podobno je pri Brucknerju, kjer so instrumenti dodani le zato, da zaokrožijo zvok. Zbor je cel čas absolutni protagonist, stvarnik vzdušja in spovedi. To pa zahteva umetniško zrelo

izvajalsko telo. Upam, da smo uspeli predstaviti bogastvo karakterne različnosti skladb".

GOSTOVANJE BRANKA ROBINŠAKA

8. novembra v Pulju in 13. novembra v Zagrebu je bila premiera izvedena opera Ocean italijanskega skladatelja **Antonija Smaraglija** (1854 - 1929), rojenega v Pulju. To Smaraglijevo delo je bilo pred stotimi leti praižvedeno v milanski Scali. Na obeh premiera in na vseh reprizah je nastopil tenorist **Branko Robinšak** iz Ljubljane, stalen gost hrvaške operne scene.

LAIBACH VNOVIČ V ZAGREBU

Slovenska konceptualna art-rock skupina **Laibach** je 13. decembra v zagrebškem klubu **Pauk** promovirala svoj zadnji album **WAT**. Čeprav po uspešnem lan-

skem nastopu niso nameravali spet gostovati v Zagrebu, so Laibachovci za zagrebško publiko vendarle našli prost termin med razprodano evropsko in ameriško turnejo. Njihov pred kratkim izdan album je svetovna kritika že polhalila, prvi singl "Tanz mit Laibach" pa so v nekaterih uglednih časopisih razglasili za pesem tedna.

TRIDESET LET

DVORANE LISINSKI

Pred tridesetimi leti, v soboto, 29. decembra leta 1973, so uvodni takti predigre opere Porin Vatroslava Lisinskoga označili začetek delovanja inštitucije, ki je pomembno zaznamovala zagrebško in hrvaško kulturno življenje. Ta dan so namreč slovesno odprli novo koncertno dvorano z imenom Vatroslav Lisinski. Tako se je Zagreb oddolžil svojemu skladatelju, 120 let po njegovi prezgodnji smrti. V teh 30 letih so se izmenjevali koncerti klasične, zabavne, jazz in narodne glasbe. Potekale so mednarodne prireditve, med njimi Bienale sodobne glasbe, Svetovni festival animiranega filma. Dvorana je gostila predstave za otroke, razstave, dobrodelne koncerte, scenske in polscenske izvedbe oper in musiklov. Začeli so se koncerti Jazz kluba Lisinski s Spomladansko revijo jazza, Mednarodni dnevi jazza in ciklus Mladina v Lisinskem. Največji uporabniki dvorane so Koncertna direkcija Zagreb, Zagrebška filharmonija in Simfonični orkester HRT. V tej prelepi in izredno akustični dvorani so nastopali mnogi proslavljeni slovenski umetniki. Slovenska filharmonija je reden gost. Enako Slovenski komorni zbor in zbor Consortium musicum z njihovim vodjem dr. Mirkom Cudermanom. Zadnja leta redno gostujeta dirigenta Marko Letonja in Uroš Lajovic, pred njima sta bila redna gosta Anton Nanut in Samo Hubad. Gostovali so tudi Simfonični orkester, Big band in Jazz orkester RTV Slovenija ter Orkester slovenske vojske. Od slavnih slovenskih umetnikov so redno koncertirali Dubravka

Tomšič - Srebotnjak, Hubert Bergant, Irena Grafenauer, Aci Bertonec, Andrej Petrač, Stan-ko Arnold, Branimir Slogar. Od vokalnih solistov so se zagrebški publikli predstavili Marjana Lipovšek, Mitja Gregorac, Eva Novšak - Houška, Ana Pucar - Jerič, Jurij Reja, Ivan Sancin, Marcos Fink, Janez Lotrič, Branko Robinšak. Odmevne koncerte so imeli tudi Ljubljanski pihalni trio, New Swing Quartet, Trio Orlando. Za svoj poslovljni koncert si je odlični, slavni Slovenski orkester izbral prav dvorano Lisinski. Dvorano so odprli z glasbo iz Porina, s koncertno izvedbo te opere Vatroslava Lisinskoga (1819 - 1854) pa se je začela tudi slovesnosti ob 30. obletnici. V četrto desetletje dvorane vstopa v letu, ko mineva 150. obletnica smrti pomembnega hrvaškega skladatelja, ki je napisal tudi prvo hrvaško opero Ljubezen in zloba. 13. decembra so v tej viteški operi v petih dejanjih najstopili zbor in Simfonični orkester HRT ter Akademski zbor Ivan Goran Kovačić pod taktirko maestra Tončija Bilića. V zahtevni naslovni vlogi Porina - hrvaškega velmoža je nastopil Janez Lotrič.

Celoten koncert so neposredno prenašali v okviru operne sezone Euroradija Evropske radijske unije. Prenašal ga je tudi Slovenski radio. Po končanem koncertu je Marija Barbieri, ki je vodila radijski prenos, pripravila pogovor z izvajalci, tudi s slovenskim tenoristom. Janez Lotrič je poudaril, da je največje uspehe počel na hrvaški sceni. Posebno je navezan na vlogi Porina in Era. Na koncertih redno izvaja arijo Mića iz Gotovčeve opere Ero z onega sveta. Posebej mu je pri srcu arija "Zorko moja" iz Porina in rad bi, da jo priredijo tako, da bi jo lahko pel brez sodelovanja zbora. Marija Barbieri je ob tem pogovoru poudarila, da so slovenski operni pevci trajno zaznamovali hrvaško operno sceno v vsej njeni zgodovini.

Kulturne dogodke spremljala Polona Jurinč

PREDSTAVA O RAZLIČNOSTI ŽENSK

Od 4. do 9. oktobra je v zagrebškem gledališču Vidra potekal 3. Mednarodni festival gledališča slepih in slabovidnih, na katerem so sodelovale dramske skupine iz Hrvaške (Dramski studio Novi život iz Zagreba), Slovenije (Gledališče slepih in slabovidnih Nasmehe), Italije, Španije, Velike Britanije in ZDA. Gledališče Nasmehe je v sedmih letih pripravilo štiri predstave. Skupina se zbira pod Karavankami in Julijskimi Alpami, v vasi Žirovnica. Vadijo ob koncih tedna, na našem odru, v težkih pogojih. Toda iskrena ljubezen do gledališča premaga vse težave. Tokrat so pripravili predstavo o različnosti žensk. Ob njej smo se zabavali in zamislili. To je resnična življenjska izpoved, ki je humoristično prikazana in je pravi balzam za žensko dušo! Predstavo sta režirala Niko Kranjec in Ema Brelih. Glavne igralko so: Jana Mirt, ki igra vlogo Francke, katere glavno življenjsko geslo je "svoboda". Francka se hudeje nad svojo hčerko, ki se hoče poročiti. Vse ženske tega rodu so bile nezakonske matere, ki so vso težo samostojnega življenja prenesle na sebe. To je nezaupanje in kritika moškemu rodu - humoristično predstavljena. Metka Paušič je predstavila "fehtarico". Govori o svojem poklicu, ki je zanjelo zelo lep in ji daje popolno svobodo. Pravi, da je lep zato, ker ljudem pomaga, da se znebijo slabe vesti za nekaj drobca. Od srca čestitamo! Naj smeh prežene vso temo tega sveta!

Cvetka Matko

SIPARIS slovenska klesarsko- kiparska delavnica na Hrvaškem

V večji del leta slovenski kipar Janez Pirnat ustvarja v svojem odprtem ateljeju v Istri na Siplu pri Umagu. Pirnat se je rodil 25. septembra leta 1932. Po končani gimnaziji je začel študirati arhitekturo, potem pa kiparstvo na Ljubljanski Akademiji. Diplomiral je leta 1959. Študij je nadaljeval na specialni šoli za kiparstvo pri Karlu Putrihu in pozneje na Inštitutu za sociologijo in filozofijo v Ljubljani. Študijsko se je izpopolnjeval na potovanjih po Evropi in ZDA, kjer je preživel eno leto. Leta 1959 začel je urejevati atelje v Siplu. Imel je veliko razstav v Sloveniji in v tujini. Večkrat je bil nagrajen kot kipar in ilustrator. Njegova dela so razstavljena v večjih mestih Slovenije in v Umagu. S svojima si-

novoma Alešem in Blažem od leta 2001 organizira poletne tečaje klesarstva v svoji klesarski delavnici Siparis. Njegove skulpture se podeljujejo tudi za nagrade na Mednarodnem festivalu komornega teatra v Umagu Zlati lev.

S.J.

IZ SLOVENSKEGA KONJIC V SPLIT

Jure Zdovec je še en uspešen Slovenec - športnik na Hrvaškem. Uveljavil se je v Splitu na Gripah. Je vrhunski košarkaški profesionalni s številnimi najvišjimi odličji v reprezentativni in klubski karieri. Nastopal je kot reprezentant za nekdanjo Jugoslavijo in samostojno Slovenijo, zdaj pa igra za "Split Croatia osiguranje". Znan je kot športnik, ki je prvi rekel NE nastopu za jugoslovensko reprezentanco v Rimu na Evropskem prvenstvu leta 1991. Ko je to sporočil trenerju **Dušanu Ivkoviću**, ga ni nihče zadrževal, naj ostane. Ko se je vrnil v hotelsko sobo, si je s solzami olajšal srce, saj mu ni bilo vseeno. Reprezentanco so preselili v drug hotel, da ga ne bi še kdo posnemal. Za ta korak se je odločil potem, ko so mu iz kluba sporočili, da so letala JLA poletela nad Ljubljano in da morda ne bi primerno, če bi nastopil. Šele lani, ko je prišel v Split na Gripo, je zvedel za prelepo gesto **Kukoča**, ki je bil v Rimu na Prvenstvu Evrope leta 1991 izbran za najboljšega igralca prvenstva. Kukoč je zmago nad Italijo in naslov prvaka Evrope posvetil prav njemu, Juretu Zdovcu, ki je odklonil nastop za reprezentanco Jugoslavije. Na območju nekdanje Jugoslavije je najbolj cenil Rada Kukoča, **Dražena Petrovića** in **Divča**. Po njegovem mnenju so bili vsi

človek, obožuje svojo ženo in hčerko, ki ga spremljata povsod. Morje obožuje, ima svojo ladjo, s katero že deset let občudujejo lepote Hvara, Brača, Korčule, Kornatov. Njihova hiša stoji skoraj ob morju. Najbolj uživa zjutraj, ko se prebudi in zagleda pred sabo plavo morje. Tudi odlični smučar je, saj - odkar ve zase - smuča pod Roglo v Slovenskih Konjicah. Tja prihaja na priprave tudi Hajduk. Torej Hajduk v Slovenijo, Jure pa na Hrvaško. Lepo, ali ne?

Olga Šikovec-Luncer

KAKO SE UBRANITI NAHODA (rinitis)

Nahod je vnetje nosne sluznice z obilnim izločanjem sluzi ali gnoja. Nahod je značilna prehladna bolezen, najpogostejša je spomladi in jeseni. Povzročitelj ni znan. Bolezen je lahko akutna, tedaj traja ponavadi le nekaj dni in se tudi zvečne sama od sebe unese. Lahko pa se sprevrže v kronično bolezen. Če se pojavijo večje težave s hudimi bolečinami v glavi in večjo vročino, moramo misliti tudi na to, da so se verjetno vnele obnosne votline ali srednje uho. Pri kroničnem nahodu je zmerom treba misliti na vnetje obnosnih votlin.

Posebna oblika nahoda je seneni nahod. To je preobčutljivostno vnetje nosne sluznice, ki ga povzroča pelod različnih trav in cvetlic med razcvetom od aprila do junija. Bolezenska znamenja so hujša kakor pri navadnem nahodu, bolnik je zelo prizadet, kuha ga vročina, kiha, nos mu je zagaten in oči se mu na moč solzijo.

Zdravljenje je uspešno takoj po izbruhu bolezni. Priporočajo kapljice jodove tinkture na kozarec vode. Popijemo po požirkih v pol ure. To zdravljenje lahko podpremo z vročimi nožnimi kopelmi in potilnimi napitki (npr. z vročim lipovim čajem) v topli postelji. Teže je s senenim nahodom, ker se le malokdo more izogniti razcvetu z begom na morje ali visoko kam v hribe. Seneni nahod sodi v zdravniško oskrbo.

Med nahodom čimmanj tekočine. Nosno sluznico lahko takoj ob začetku bolezni z nasajeno gobico nalahko premažemo z glicerinom in večkrat vsrkamo sok pravkar iztisnjene citrone. Kot čaj nam rabi navadna milnica (saponaria officinalis); žličko v prah zmlete

ŠPORTNO DOGAJANJE

NOGOMET

(15. in 19. november 2003) V dodatnih kvalifikacijah za evropsko prvenstvo na Portugalskem naslednje leto sta se pomerili reprezentanci Hrvaške in Slovenije. Na prvi tekmi v Zagrebu na stadionu Maksimir so pred 35 tisoč gledalci domačini povedli že v prvih minutah. Do konca polčasa so se Slovenci zbrali in so tudi izenačili. V drugem polčasu je hrvaška reprezentanca še bolj napadala, toda na koncu je rezultat ostal 1 : 1. Na povratni tekmi v Ljubljani so gostje pred 10 tisoč gledalci na stadionu za Bežigradom že na začetku tekme prevzeli pobudo in imeli kar nekaj priložnosti. Prvi polčas je ostal brez golov. Drugi polčas se je

začel v nervoznem vzdušju in kmalu je Hrvaška ostala z igralcem manj. V istem trenutku je - tako kot v Zagrebu - iznajdljivi Dado Pršo nekoliko presenetljivo popeljal Hrvaško v vodstvo. Do konca tekme je skušala slovenska reprezentanca z napadalno igro doseči pozitiven rezultat. Na koncu so se veselili Hrvati, ki so se tako več kot zaslužno uvrstili na evropsko prvenstvo.

PLAVANJE

V decembru je potekalo ev-

ropsko prvenstvo v kratkih bazenih v Dublinu na Irskem. Izvrstno so se odrezali slovenski plavalci, ki so osvojili pet medalj. Zlato so bili **Peter Mankoč**, **Alenka Kejžar** in **Blaž Medvešek**. Edino medaljo za Hrvaško je doplaval **Aleksej Puninski** z drugim mestom.

SMUČANJE

V italijanskem zimovališču Madonna Di Campiglio je potekal slalom za svetovni pokal. Z izjemnim drugim tekom je zmagal Ivica Kostelić. Rezultat kariere je naredil Mitja Valenčič z devetim mestom.

KOŠARKA

V Zagrebu je bila odigrana tekma v Evroligi med Cibono in ljubljansko Olimpijo. V prvem polčasu so izvrstno odigrali in tudi zmagali gostitelji. Do konca je Ciboni uspeloadržati vodstvo in zmagati s 95 : 86.

Rok Jurinić

ŠAMPIONI IN ŠAMPINJONI IZ VLAŠKE ULICE

korenine pristavimo s kozarcem mrzle vode. Naj se čez noč namaka, nato precedimo in pijemo čez dan po požirkih. Prav tako uporabljamo korenino jašcarice (peucedanum ostruthium). Nos si lahko izpiramo s čajem iz platlvice (alchemilla vulgaris). Pri vseh kroničnih boleznih dihal, pri nahodu, starostnem bronhitisu, naduhi in napihnjenih pljučih se izkaže gozdni vrednik (teucrium scorodonia) - kot čaj: 2 žlički zeli (2,6 g) pristavimo s 2 kozarcema mrzle vode. Kot vroč čaj pripravimo povojček (glechoma hederea): žličko cvetoče zeli (0,8 g) pristavimo na kozarec vroče vode. Tudi sok presne rastline, 30 do 50 g na dan. Zelo pomaga tudi lučnik (verbascum thapsiforme): 3 do 4 žličke posušenih cvetov oparimo s 1/2 l vročega mleka, pustimo 10 minut, ne da bi zavrelo, precedimo skozi platno, dobro sladkamo in popijemo liter oparka na dan. Za soparo so pri nahodu in vnetju obnosnih votlin najboljše kamilice.

Povzeto iz priročnika Naš zdravnik (dr. Franjo Smerdu, str.107,108)

V Vlaški ul. 64 v Zagrebu je nekdanja stala mogočna kovačija Albina Tonšetića, od koder so že zarana donela pridna kovaška kladiva, ki so kovala celo takšne zahtevne izdelke, kot je na primer ladijska os. Zdaj v Vlaški ulici na tem mestu stojijo moderne stanovanjsko-poslovne stavbe in po njej vozijo tisoči avtomobilov dnevno, takrat pa je razen tramvaja pripeljal mimo le redke avto. Važna prometala so bila še vedno zaprežni vozovi. Konji, ki so jih vlekli, so počivali malo naprej pod drevesi pred bolnišnico v Vlaški ulici in dobro pognojili okoliška tla. Ni čudno, če ste tam naokrog lahko našli kvalitetne šampinjone. Ta prave, ne le asfaltne, ki danes dvigujejo asfalt po ulicah Zagreba. Teta Slavica, ki se je po prvi svetovni vojni primožala na omenjeno kovačijo, jih je tam dostikrat nabrala za polno košaro.

Teta Slavica je prišla v Zagreb iz Šalovec pri Ormožu, s trebuhom za kruhom, kot so temu rekli takrat. V siromašni Prekijji ga ni bilo dovolj za vse, ki so se tam rodili. Našla ga je v lepem Zagrebu, ki je postal topli dom marsikateremu Slovencu. Vsi, ki smo Slavico poznali, smo jo imeli radi. Še posebno so jo obožavali njeni psi in mačke. Blagor njim, bili so "maženi in paženi". V njenem tplem slovenskem srcu je bilo res veliko prostora zanje, pa tudi za nas ga je bilo obilo.

Med njenimi štirinožnimi prijatelji je bil tudi Arči, pameten nemški ovčar. Kadar vas je pogledal s svojimi temnimi očmi in napravil, kar ste mu ukazali, ste včasih imeli občutek, da vas vse razume in da bo zdaj, zdaj spregovoril. Arči je bil lep pes in pravi šampion v osvajanju pasjih src. Kadar se je v gospodinjstvo odpravil na njihov vsakodnevni sprehod do trate pred bolnišnico na Šalati, nedaleč od doma, je marsikateri psički zaigralo srce. Vendar pasje življenje, enako človeškemu, ni vedno lahko. Zgodilo se je že v njegovih poznih pasjih letih, da je Arči resno zbolel in je moral prestati težko operacijo, ker se mu je zapletlo črevesje. Uspešno je prebrodil težave in Slavica je rekonvalescentu postregla z marsikakšno dobroto, s kuhanim korenčkom, jetrcami; dobil je celo kapsule z vitamini in minerali, Plivin geripleks. Arči je kmalu imel veliko nove energije in je spet dobil košat rep, sijajno dlako in ponovno lepo dvignjena ušesa. In pomislite, ko je prvič po boleznih

pritekel na svojo trato na Šalati, je naš šampion "osrečil" prelepo mlado nemško ovčarko, svojo večletno zanko. Privrkat po štirih sušnih letih. Pol Zagreba je kmalu zvedelo za Arčijev podvig. Telefonske žice so se segrele, kot se nikoli prej. Povsem upravičeno!

Kmalu po tistem je bil na obisku stric Pero iz Gorice. Kot Arči v zrelih pasjih letih, je bil Pero že v prezrelih moških letih. Imel pa je precej mlajšo ženo. V družbi seveda ni šlo brez pripovedke o Arčijevem podvigu. Najprej ni bilo videti, da bi bila Perotu posebno zanimiva basen o Arčiju, jetricah in geripleksu. Celo s hrbtom je bil obrnjen k pripovedovalcu in se je pogovarjal z nekom o drugi temi. Vseeno pa je kmalu dokazal, da prava beseda svoje uho najde. Očitno ni preslišal najvažnejše in ko je Arči v pripovedi "še enkrat" zaskočil pasjo mladenko, se je zasukal z ihtavo naglico in se oglasil: "Kako, kako se že pravi tistemu preparatu?" Dobre volje v družbi potem seveda ni zmanjkalo.

Arčijeva slaskodnost ni poznala meje. Morali bi ga videti takrat, ko je slastičar z nasprotni strani Vlaške ulice prinesel v hišo poln pladenj kremšnit. Enkrat je Arči sedel poleg mize, na kateri je Slavica prelaga kremšnite na krožnike, vlažen gobček pa je položil na rob mize, z otožno prosečim pogledom. Slavici je bilo moledivanje dovolj in se je obregnila nanj: "Beži Arči, to ni za tebe!" Ves žalosten je Arči odšel do vrta robe in se tam zvil v klobčič. Glava z otožnimi očmi pa je bila še vedno obrnjena proti mizi, obloženi s slastnimi vonjavami. Vendar, nesreča (lahko bi to bila pasja sreča, če Arči ne bi bil Arči) ne počiva in ena kremšnit je v naglici padla Slavici na tla. Ona pa njemu: "Evo Arči, ta je pa tvoja!" Kdo bi pričakoval, da bo pasja zamera tako huda? Arči je dvignil, s šapo pritisnil kljuko vrat in jih odprl, nato pa s pravi pasjim dostojanstvom odšel iz sobe. Na pragu se je še obrnil z začudenim obtožujočim pogledom. Toliko v odgovor vsem tistim skeptikom, ki bi se posmehljali ob trditvi, da ima tudi pes karakter, češ: "Kakšen pasji karakter neki, saj je še med dvonožci veliko takih, ki ne vedo kaj neki bi to bilo."

Arči pa je bil zares karakter. Nikdar si ni prisvojil ničesar, kar mu ni bilo ponujeno. Ko so svojčas začeli zmanjkovati kekisi iz kredence v kuhinji, ni nihče niti pomislil na njega.

Problem pa res ni bil lahek, saj otrok ni bil pri hiši.

Vse se je razkrilo šele, ko je Slavica enkrat skrivoma opazovala, kaj se dogaja v kuhinji. Arči je ležal, kot po navadi, tam pod mizo. Okrog njega pa se je smukal in se mu dobrikal maček, s katerim sta bila velika prijatelja. Pa je maček odprl kredenco, vzel iz nje en keks in ga odnesel Arčiju prav pred gobec. Pasja duša je verjetno presodila, da ni ona tista, ki je zmaknila keks in je popustila. Arči je vstal, pojedel podarjeni keks. Potem sta pa z mačkom odšla na hodnik, tlakovani z gladkimi ploščicami in začela se je mačkova priljubljena zabava. Arči mu je nežno vzel glavo v gobec in ga vlekel po hodniku tja in nazaj. Potem se je spet odpravil na ležišče pod mizo. En keks, ena vožnja. Mačku pa zabave še ni bilo dovolj. Pa v kredenco po drug keks in spet Arčiju pred nos. Še kdo manj sladkosneden od Arčija bi se tej skušnjavi težko uprl. Tudi on se ni. Sledila je še ena mačja vožnja po hodniku. Tja in nazaj. Maček pa spet v kredenco po kekse. Tokrat pa Slavica ni mogla več zadržati glasnega smeha. Pasja in mačja naveza jo je opazila in zabave je bilo naglo konec. Kakšna škoda, da ni bilo kamere, da posnema ta svojevrsten dokaz o kompleksnem dogajanju v živalskih dušah. Pozneje so v Vlaški 64 še večkrat nastavili kekse v kuhinji in drugod, vendar ni previdnega tandema nihče več zasačil pri sladki zabavi. Ali naj to pomeni, da je bilo zabave konec, če nihče ni vedel za njo? Malo verjetno!

Sašo V. Brežičanin

BIL JE TU

*Bil je tu
le kratek čas,
morda samo trenutek.*

*Bil je tu
enako kakor ona,
otožen in osamljen.*

*Sedla sta skupaj,
saj je bil tu
in samo njen.*

*Ljubila sta se,
ker je bil tu
in v njo zaljubljen.*

Jasna Kotrla

NE POZABIMO SLOVENSKI JEDI IMATE RADI KROMPIR?

Dodajte krompirju sveže ali suho meso, gobe ali zelje, ohrovt, kolerabo ali drugo zelenjavo, morda sir... Glavno, da je krompir in že je tukaj okusno pripravljena jed. Pravijo, da je krompir kalorično živilo! Seveda, če mu dodamo kalorične priloge. Ali je kaloričen krompir, ko mu v skledi dodamo solato ali radič, paradižnik, nemasten sir, česen, peteršilj, olivo olje, zeliščni kis, poper in sol? Ni kaj. Jed je tako dobra, da si obliže prste. Tu pridigarji zdrave prehrane nimajo kaj očitati. Kakor rečeno, krompir se pripravlja po celem svetu na tisoče načinov. Lahko je

osnova za vsako solato. Ravno tako je krompirjevo testo z različnimi dodatki osnova za nešteto jedi.

KROMPIRJEVO TESTO

Potrebujemo: 1 kg krompirja, 30 dkg moke, 2 jajci, 3 dkg maščobe, sol. Kuhan krompir olupimo in še vročega pretlačimo, mu takoj primešamo moko, jajci, maščobo in sol. Zgnetemo v gladko testo. Iz testa lahko napravimo svaljke, rogličke, cmoke itd.

KROMPIRJEVI

KROKETI - SVALJKI

Iz krompirjevega testa izoblikujemo klobaso, jo zrežemo na enake koščke. Z roko napravimo

svaljke. Kuhamo v slanim kropu kakih 10 minut, pobereemo s penovko in odcedimo. Postrežemo jih kot prilogo z golažem, pečenim mesom, z raznim omakam. Lahko jih samo prelijemo z drobtinami, ki smo jih prepražili na maščobi.

Krompirjevemu testu lahko dodamo sesekljan pršut ali šunko, nariban sir, sesekljane gobe (blansirano in zmleto zelenjavo) in podobno. Postrežemo kot prilogo.

Svaljke lahko tudi pečemo ali ocvremo (povaljamo v moki, stepenem jaju in drobtinah).

KROMPIRJEVI CMOKI (žličniki)

Krompirjevo testo razvaljamo na pol prsta debelo, izrežemo kvadrate, v vsakega zavijemo po eno slivo ali marelico. Napravimo lepe, okrogle cmoke in jih v slanim kropu kuhamo 10 minut. Ko jih odcedimo, jih zabelimo z drobtinami, popraženih na maslu. Po želji dodamo cimet, lahko tudi zmleti mak ali orehe in sladkor.

KROMPIRJEVA PICA

4 velike krompirje skuhamo, olupimo in zrežemo na rezine in jih kod strešnike zložimo v namaščen pekač. Prelijemo s kečapom in 5 žlicami olja, potrese-

PREGOVORI SO ZAKLAD ČLOVEŠKE MODROSTI

Prijateljstvo, sklenjeno ob kozarcu, se hitro razbije.

Na sejmu ljudi bolje spoznaš kot v cerkvi.

Ako kupuješ, česar ne potrebuješ, boš prodajal, kar potrebuješ.

S svojim hvala ne varčuj, od drugih hvala ne pričakuj.

Če se za novega leta ne naješ, boš vse leto lačen.

Odprti svoja vrata, pa boš tudi pri drugih našel odprta.

Gostov se dvakrat razveselimo: ko pridejo in ko odidejo.

Če praznike opustiš, prazniki zapustijo tebe.

Tam ostani, kjer pojo; hudobni pesmi nimajo.

Vino lepo poje, pleše in gode, a nerado dela.

Glasba obriše solze in osreči srce.

Izgubljen je dan, ko se nismo veselili.

Izbrala Cvetka Matko

DROBTINICE IZ FILATELIE

19. novembra je Pošta Slovenije izdala devet novih znamk. Za označevanje plačane poštneine se pretežno uporabljajo redne znamke. Njihov izbor so popestrili s štirimi novimi znamkami iz priljubljene serije Slovenija (Evropa v Zgornjem Otoku pri Podvinu, piranska batana, to je ribiški čoln, ki predstavlja del naše ribiške in s tem tudi pomorske dediščine, ko-

sišče v obliki roke iz Ljubnega ob Savinji in komatni glavnik, ki je bil pomemben okrasni element in je visel na zunanji strani komata.

Pošta Slovenije je zdaj bogatejša še za eno tehnološko pridobitev, za novi poštni logistični cente na Tezmem v Mariboru, ki je začel s poslovanjem ob koncu novembra v novi zgradbi in z izboljšano tehnologijo. Ob tem dogodku so izdali prvo slovensko pošno znamko s hologramsko folijo. Da je tak center potreben v mestu ob Dravi, je več razlogov. Pošta Slovenije, ki opravi letno že več kot 700 milijonov storitev, je potrebovala še en sodoben in zmogljiv poštni logis-

tični center. Prvi je bil zgrajen pred leti na Viču v Ljubljani in bo zaradi povečanega obsega storitev v kratkem posodobljen.

Serijo Cestna vozila nadaljuje vprežni voz, imenovan parizar. Prikazani voz, ki se je uporabljal za prevoz sodov z vinom, je zadnji te vrste v Sloveniji. Ta voz je že več generacij last družine Zgaga iz Petrovega Brda. Izdelan je bil leta 1874. Od takrat je bil večkrat predelan in obnoven. Zadnje obnove je izvedlo leta 1992 društvo za oživiljanje lokavškega izročila "DOLI" iz Lokavca, pod strokovnim vodstvom restavradorjev Goriškega muzeja. Tako strokovno obnovljenega uporabljajo samo na različnih prireditvah.

Partizanska bolnišnica Franja je zaradi svoje vsestranske izjemnosti predlagana za vpis v svetovno

dediščino pod okriljem Unesca. Priložnostna znamka napoveduje praznovanje 60. obletnice začetka dela te bolnišnice, ki je

edinstven spomenik narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem. Bolnica je začela delovati 23. decembra 1943 in tu je prva skupina ranjenцев praznovala božični večer. Bolnišnica je bila zgrajena v soteski Pasice na Cerkljanskem. V težkih naravnih pogojih, v strmih skalah in ledu je bilo zgrajenih 12 objektov in elektrarna. Bolnišnico je vodila dr. Franja Bojc - Bidovec. Po njej je dobila konspirativno ime "bolnišnica Franja". Skrita v bližini naselij in obkrožena z

SLOVENIJA

Vesta pošta, Zgornji Otok

mo z origanom, obložimo z gobami in mozarelo. Pečemo 15 minut na 200 stopinjah Celzija. Lahko pa tudi pico pripravimo iz krompirjevega testa, ki ga razvaljamo na prst debelo, obložimo po okusu in pečemo v namaščenem pekaču. Poleti pico obložimo s svežimi paradižniki in zeleno papriko. Dober tek!

Ivanka Nikčević

ALI STE VEDELI...

... da bo krompir še boljši, če mu dodamo različne dišavnice in začimbe, odvisno od tega, kaj je pri roki, kaj kuhamo in kje kuhamo, pa tudi od sezone, seveda. Primorci pogosto dodajo rožmarin, lovorjev list, pehtran, majaron, čebulo, česen

... Pri krompirjevih narastkih dodamo drobnjak, ocvrto čebulo, česen, sesekljan peteršilj, baziliko, poper. Pri polovičkah (krompir pečen v pečici) dodamo kumino, poper, panceto, surovo maslo ...

... da so največji porabniki krompirja v Evropi Belgijci.

... da je na svetu več kot 200 vrst krompirja, razlika v okusu pa je zelo majhna - ne glede na to, ali je roza, bel, rdeč, okrogel ali podolgovat.

... da je krompir lahko prebavljiva hrana. Seveda to velja za kuhan krompir, brez dodanih maščob.

n e m š k i m i
postojankami
je bila večkrat
o g r o z e n a ,
dvakrat napa-
dena, nikoli

pa uničena in
nikdar izdana. Delovala je do 5. maja
1945. V njej se je zdravilo čez 900 ran-
jenec, tudi zavezniški vojaki.

Pred božičnimi in novoletnimi
prazniki pa sta
izšli dve pri-
lo ž n o s t n i
znamki, na-
menjeni za
pošiljanje čes-
titk po Slove-
niji in v tujino.

Motiv božične znamke predstavlja te-
meljni dogodek božičnega časa, Kris-
tusovo rojstvo, novoletna znamka pa
je z okraski in simboliziranimi darili
pricarala vzušje pod novoletno jelko.

Iz Biltena Pošte Slovenije št. 48
povzel M. Horn

SLOVENCİ: NAŠİ ZAÇETKI, NAŠİ PREDNİKI

Med nameni Slovenskega doma je tudi krepitev narodne samozvesti. In samozvest je mogoče krepiti le s spodbujanjem odgovornosti do lastne identitete. In lastne identitete ni brez materne jezika, spoznavanja narodnostnega ozemlja, vere, umetnosti, zgodovine.

Zakaj takšen prispevek v mladinskem kotičku Novega odmeva?

Zato, ker si mladostniki prizadevajo za doživetje svobode. Pri tem odkrivajo, da preteklost določa sedanjost, da sedanjost vrednoti preteklost in da se tako postopno oblikuje prihodnost.

Čas razvija osebnost in družbeno odgovornost, predvsem narodnostno.

Zgodovina so zgodbe o spremembah, ki so na koncu, vsaj upajmo tako, vse bližje lepoti resničnosti. Upajmo tudi, da se ti splošni zakoni uresničujejo v primeru našega naroda.

Začeli bomo s simpatično zgodbo o tem, kako smo Slovenci prišli v kraje, kjer smo še danes, kako smo organizirali svojo državo, kako smo prešli pod Franke, vendar ohranili notranjo samostojnost do začetka 9. stoletja, ko je nastopil konec samostojnosti slovenskih kneževin.

MEHURČKI

*Kaj bo sinku sen prineslo.
Ptiče krilo, tenko veslo,
ali kita rožmarina?
Aja tuta, nana nina.*

*Krilo se je utrudilo,
veslo se je polomilo,
suha kita rožmarina -
aja tuta, nana nina!*

*Kaj bo sinku sen prineslo?
Niti krilo, niti veslo.
Niti kita rožmarina.
Le popevka materina:
Aja tuta, nana nina!*

Oton Župančič

POLITIČNE

RAZMERE:

**Obdobje prihoda Slovanov, Samove države, države karantan-
skih Slovencev in padec
pod Franke okoli leta 745**

Pradomovina Slovanov je bila med Baltikom in Karpati ter med porečjem Visle in srednjega Dnepra. Postopno je prišlo do njihove razdelitve na južne, vzhodne in zahodne Slované.

Južni Slovani so v naše kraje prišli v sredini 1. tisočletja. Vzroka za velike selitve sta bila precej zaostala tehnika obdelovanja zemlje in potreba po osvajanju tujih krajev. To je bil čas izgubljanja prvotnih rodovinskih odnosov, prehajanja v obdobje vojne demokracije, ki loči plemensko od razredne družbe, pojavila se je potreba po plenjenju pri sosedih.

Med rimsko državo in Slovani so bila od Severnega do Črnega morja naseljena germanska plemena, na katera so Slovani vedno pritiskali.

Po arheoloških najdbah je s precejšnjo gotovostjo mogoče ugotoviti, da so se slovanski vpadi na balkanski polotok dogajali v 6. stoletju; pod poveljstvom Bolgarov in Obrov so od jugovzhoda proti severozahodu napadali Bizanc.

Z odhodom Langobardov v Italijo so alpski Slovani z obirsko pomočjo osvajali vzhodne Alpe, gornje Posavje in Istro, okoli leta 600 pa so skozi Vipavsko dolino prešli v Italijo. Tako so predniki slovenskega ljudstva zavzeli današ-

jo domovino, tudi del današnje Avstrije, ki so ga pozneje izgubili.

V 9. stoletju so Slovani in Obri nadzorovali ozemlje, ki je merilo okoli 70.000 kvadratnih kilometrov (današnja Slovenija meri približno 20.000 kvadratnih kilometrov). Na opustošenem ozemlju, na katerem so Slovani uničevali staro romansko prebivalstvo, naj bi živel od 150.000 - 200.000 romaniziranih Ilirov in Keltov, ki so imeli pomemben vpliv na slovenski družabni razvoj.

Ozemlje alpskih Slovanov je bilo zanimivo področje za Obre, Langobarde in Bizance. Potem ko so Obri leta 619 sklenili z Bizancem mir, so se Alpski Slovani med letoma 623 in 626 združili s slovanskimi plemeni na Češkem in Moravskem v samostojno zvezo pod vodstvom kralja Sama, ki je bil verjetno slovenskega rodu. Z njim so dosegli svobodo. Po Samovi smrti leta 658 in obnovi obirske moči so bili Slovani ob zgornji Dravi in Savi razdeljeni med Karantanijo in Obre.

Okoli leta 730 je bila Karantanija toliko močna, da je skupaj z Bavarci branila evropsko kulturo pred Obri, ti pa so krepili pritisk na Karantance. Knez Borut je okoli leta 745 za pomoč zaprosil Bavarce. Ko so Bavarci prišli in premagali Obre, pa so Karantance podvržli frankovskemu kralju. Odvedli so talce v samostan Au na Chiemskom jezeru na Bavarskem. Med njimi je bil Gorazd, Borutov sin. Borut je prosil, naj ga vzgojijo v krščanski šegi in napravijo za kristjana. Za Hotimira, sina svojega brata, je prosil isto. Tako se je zgodilo.

/se nadaljuje/

Andreja, Matija in Borut Gulič

**Marta
Radonič
1. razred**

ALI STE VEDELI...

... da je pisatelj **Josip Ogrinec** (rojen 5. aprila leta 1844 v Podgorjah pri Kamniku) zadnjih pet let svojega življenja preživel na Hrvaškem. Ogrinec je gimnazijo končal v Ljubljani, prirodopis pa je študiral na Dunaju (1866 - 1870). Kot profesor je bil zaposlen v Ljubljani, Novem mestu in v Vinkovcih, kjer je tudi umrl 13. maja 1879. Ni bil samo šolnik. Pisal je pripovedke in povesti, se ukvarjal z dramatikom in prevajalstvom. Najbolj znani Ogrinecovi povesti sta *Cunjar* in *Vojnimir* ali *poganstvo* in krst, napisal je tudi novelo *Čast*

in sramota ter veseloigre V Ljubljano jo dajmo, Kje je meja, Na Osojah. Prevedel je več burk in spevoigr. Imel je veliko moč opazovanja, pogosto je opisoval naravo. Tako so nastala njegova prozna dela - npr. *Petelin*, *Pridna žaba*, *Pozimi*, *Galeb*, *Kos*, *Nevit...* Kot prirodopisec se je ukvarjal z žuželkami.

... da je bil pisatelj **Fran Erjavec** v letih 1860 - 1871 profesor na realki v Zagrebu. Rodil se je 4. novembra leta 1834 v Ljubljani, umrl je 12. januarja v Gorici. Gimnazijo je končal v Ljubljani, študij prirodopisa in kemije na Dunaju. Pred učiteljevanjem v Zagrebu je poučeval na Dunaju, po Zagrebu pa do smrti v Gorici. Izkazal se je s pisanjem novel, črtic, pripovedk, humoresk in potopisev. Pisal je tu-

di politične članke in strokovne spise. Med njegove najboljše spise se uvršča poučna leposlovno-prirodoslovna povest *Ni vse zlato kar se svetli*. Znani sta humoreski o čudaškem osamljenem prirodoslovcu Črtice iz življenja Šnakšnepskovskega in *Mravljani* ter šaljivi potopis *Pot iz Ljubljane v Šiško*. Napisal je *Domače* in tuje živali v podobah in besedi. O ljubezni je pisal v noveli *Na stričevem domu*, za otroke je prevedl Andersenove pravljice. Kot strokovnjak je spisal v znanstvenih razpravah o mehučkah. Kot vsestranski pisatelj in strokovnjak je bil dopisni član JAZU.

... da je **Janez Rotar** (rojen 4. maja leta 1931 v Brezovici) po diplomu iz slavistike leta 1956 v Lju-

bljani postal lektor in nato predavatelj slovenskega jezika in književnosti v Zadru. Doktoriral je leta 1964. Potem je bil profesor srbskega in hrvaškega jezika in književnosti v Mariboru, eno leto je predaval slovensko književnost v Vidmu (Udine), nato mladinsko književnost na Pedagoški akademiji v Ljubljani, od leta 1978 pa je bil profesor za srbsko in hrvaško književnost na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Raziskoval je hrvaško, srbsko in slovensko književnost 19. in 20. stoletja. Deloval je kot kritik in kulturni posrednik. V *Sarajevu* je leta 1980 izšlo njegovo delo "Struktura i iskaz: pitanja književne percepcije".

Vir: Slovenska književnost - Leksikon Silvin Jerman

Novi odmev izdaja **Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom** iz Zagreba s pomočjo Ureda za nacionalne manjine Republike Hrvatske in Ministrstva za kulturo Republike Slovenije. Za izdajatelja: **Darko Šonc**. Urednik: **Silvin Jerman**. Uredništvo: **Miroslava Maria Bahun, Marijan Horn, Polona Jurinić, Ivica Kunej, Cvetka Matko, Franc Strašek, Darko Šonc, Peter Žerjavič**. Pregled, priprava in oprema besedil: **Tanja Bernard** in **Ilinka Todorovski**. Oblikovanje in prelom: **Ljudevit Gaj**. Tisk: **FS d.o.o.**, Hrvatske bratske zajednice b.b., Zagreb. Izjhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku. Naklada: 750 izvodov., Naslov uredništva: **Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom**, Masarykova 13/1, 10000 Zagreb; slovenski-dom@zg.tel.hr; <http://slovinci.hr>

Naslovna stran: Frančiška Petelinšek, skulpture v lesu.

Iznad mnogih

Znam da mogu osvajati vrhunce.

Znam da volim život i da je put samo jedan.

Ponekad težak. Ponekad zahtjevan.

Ali znam da sa svojim izborom mogu na kraj svijeta

Siguran. Zaštićen. I uvijek iznad.

Terracan

HYUNDAI AUTO ZAGREB - Zagreb, Slavenska av. 11b, 01 2411 000; **Čakovec** - AUTOCENTAR BRATUŠA 040 364 244; **Dubrovnik** - SLADE 020 458 046; **Dugo Selo** - HYUNDAI BIRT 01 2759 280; **Dakovo** - MIHOLJEK 031 814 150; **Kanfanar** - AUTOKUĆA KOŠARA 052 848 459; **Karlovac** - PUPEK AUTOMOBILI 047 601 856; **Koprivnica** - CENTAR KOVAČIĆ 048 623 420; **Ludbreg** - CENTAR KOVAČIĆ 042 306 907; **Marija Bistrica** - AUTO CENTAR ŠTAGAR 049 468 688; **Osijek** - LLD DUNDOVIĆ 031 540 444; **Poreč** - AUTOKUĆA KOŠARA 052 438 288; **Požega** - AUTO SALON ŠTEIB 034 271 707; **Pula** - AUTOKUĆA KOŠARA 052 211 079; **Rijeka** - AFRO 051 338 321; **Rijeka** - Permani - AFRO 051 276 079; **Sisak** - ROBAK 044 523 533; **Slatina** - AUTO STIL-IKAS 033 553 603; **Slavonski Brod** - GTI 035 273 552; **Split** - ILIMIT 021 381 298; **Trojir** - AUTO PAVEŠKOVIĆ 021 882 260; **Varaždin** - AUTO VELMAX 042 303 103; **Vinkovci** - AUTO SERVIS CRNAČIĆ 032 380 321; **Zadar** - ILIMIT 023 317 049; **Zagreb** - Velika Gorica - GAŠPARIĆ AUTO 01 6379 304; **Zagreb** - AUTO PUPEK 01 3499 136; **AUTO ŽITVAJ** 01 2958 604

HYUNDAI
PROBAJTE ODOLJETI